

Bırakınız Gitsinler, Bırakınız Savaşınlar (Laissez Jihad): Kafkasya'dan DAEŞ'e Katılım Nedenleri

Laissez Passer, Laissez Pugnare (Laissez Jihad):
The Reasons of Joining to DAESH from Caucasus

Ahmet KESER*, Bilal ULUSOY**

Öz

Bu araştırmanın amacı Kafkas (Rusya kökenli) militanların, Levant bölgesine göç etmeleri ve DAEŞ'e katılım nedenlerini incelemektir. DAEŞ'e katılım sebepleri, ilgili web kaynaklarının içerik analizi ve ilgili alanyazın incelemesi yapılarak araştırılmıştır. Araştırma aşağıda sayılan altı bulgunun Rusya kökenli savaşçıların DAEŞ'e katılmalarının ardında yatan nedenler olduğunu göstermektedir: (1) Rusya'nın laissez jihad politikası, (2) Çaresizlik hissi ve zor durumda bulunan Müslümanlara yardım etme düşüncesi, (3) Konjonktürel durum ve Lider (Emir) faktörü, (4) Beş yıldızlı cihat aforizması, (5) Sosyal ağlar ve kişisel ilişkiler, (6) Sosyal medya, dijital teknoloji ve propaganda araçlarının aracı (mediatör) etkisi. Araştırma sonuçları ve bulgularının hem kamu otoriteleri tarafından güvenlik politikalarının oluşturulmasına hem de mevcut alan yazına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

* Doç. Dr., Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, ORCID: 0000-0002-1064-7807, e-posta: ahmet.keser@hku.edu.tr, a123keser@gmail.com.

** Dr. Öğretim Üyesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası ilişkiler Bölümü Öğretim Üyesi, ORCID: 0000-0001-6099-3073, e-posta: bilal.ulusoy@hku.edu.tr, bilal.ciplak@hku.edu.tr.

Geliş Tarihi / Submitted : 07.02.2019

Kabul Tarihi / Accepted : 20.03.2020

Anahtar Kelimeler: Kafkasya'dan DAESH'e Katılım, Terör Örgütlerine Katılım, DAESH (IŞİD), Güvenlik Politikası, Uluslararası Terörizm.

Abstract

The goal of this article is to investigate the reasons why Caucasus (Russia origin) fighters have moved to Levant region and joined to DAESH. The research is conducted through an extensive literature review and content analysis of websites related to DAESH. The research findings indicate at least six significant variables motivated the fighters from Russia to join DAESH. These are (1) Russia's "laissez jihad" politics, (2) the sense of helplessness and the idea of helping Muslims in difficult conditions, (3) the conjuncture and Emir (leader) factor, (4) "five star jihad" aphorism, (5) social networks and individual reasons, (6) the intermediary role of social media, digital technology and propaganda". It is evaluated that the findings and conclusions of the research may contribute both the policymakers in the formation of security policies and the current academic literature.

Keywords: Enlistment in DEASH from Caucasus, Enlistment in Terrorist Organizations, DEASH (ISIS), Security Policy, International Terrorism.

Giriş

Orta Doğu her yüzyılda dünya sahnesindeki ve uluslararası ilişkiler kapsamındaki önemini koruyarak gündemde kalmayı başarmıştır. Orta Doğu savaş ve barışın, resmî anlaşmaların, medeniyetlerin, bilimsel araştırmaların ve semavi dinlerin ilk çıkış noktasıdır. Orta Doğu aynı zamanda zengin enerji kaynaklarına, dilsel ve kültürel çeşitliliğe de ev sahipliği yapmaktadır. Bu çeşitlilik, Osmanlı devrinde olduğu gibi farklılıkların iyi koordine edildiği ve yönetildiği zamanlarda, bölgenin zengin bir çekim merkezi haline gelmesini sağlayabilmiştir.

Bu zengin sosyokültürel insanlık mirası, Kudüs'ü ele geçirmek amacıyla Orta Doğu'ya yönelen Haçlıları da derinden etkilemiş ve onlar vasıtasıyla Avrupa'ya kamu politikaları transferinin öncül bir örneği olmuştur. Sonrasında, sömürgeci güçlerin Orta Doğu topraklarını

bir güç mücadelesi alanına çevirmeleri ve zengin yeraltı kaynaklarının paylaşımı ekseninde bir sömürü düzeni kurmaya yönelik teşebbüslerinin yoğunlaşması ile birlikte bölgeye kargaşa hâkim olmuştur. Özellikle son yüzyılda, yönetim problemleri, radikalleşme, terörizm, ekonomik kaynakların zenginliğe dönüştürülememesi gibi sorunlar bölgenin başat karakteristiği hâline gelmiştir. Buna bağlı olarak da söz konusu problemlerle boğuşmaya mahkûm edilen bölge ülkeleri dış müdahalelere karşı oldukça hassas hale gelmiştir.

Sovyetler Birliği'nin ve sonrasında Amerika'nın Afganistan'a girişi, Irak'ın Amerika tarafından işgali, Filistin topraklarının İsrail'in kesintisiz saldırı ile ilhak edilmesi, yukarıda bahsi geçen duruma verilebilecek örneklerden yalnızca birkaçıdır. Arap halklarının demokrasi, ekonomik gelişme, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına yönelik talepleri, 2011 yılında Arap Baharı diye adlandırılan bir halk hareketi dizisiyle bölge ülkelerinde hızla yayılmıştır. Buna rağmen küresel boyutta bu haklı taleplere yeterince destek verilmemesi bölgede demokratikleşmeye yönelik oluşan hareket ve ümitleri tersine çevirmiştir. Sonuç olarak, Batı tarafından Arap Baharı diye adlandırılan sürecin yaşandığı ülkelerde, halkın talep ettiği kamu yönetimi reformları Tunus dışında hiçbir ülkede gerçekleştirilememiştir. Dahası bu ülkeler yönetsel ve siyasal açıdan askerî vesayet ve radikalleşmenin hegemonyası altına girmiştir.

Süreç içerisinde, Levant (Akdeniz'in doğu sahillerindeki geniş arazi) bölgesinde ortaya çıkan ve kendisini Irak Şam İslâm Devleti (DAES) olarak adlandıran terör örgütü, eylemleri, amaç ve yöntemleriyle, en temel insan hakkı olan yaşama hakkı ve diğer özgürlüklere karşı yerel, bölgesel ve küresel boyutlarda bir tehdit unsuru haline dönüşmüştür. Ganor'un¹ ifadesiyle:

“Her ne kadar, belirlenmiş hedefleri elde edebilmek amacıyla korku ve şiddeti yaymak esası üzerine kurulu

¹ Boaz Ganor, “Four Questions on ISIS: A ‘Trend’ Analysis of the Islamic State”, *Perspectives on Terrorism*, 2015, ISSN 2334-3745, Vol: 9(3), 56-64, p. 58.

modern terörizm stratejilerini DAESH icat etmemiş olsa da örgütün bu stratejiyi daha ileri bir barbarlık ve gaddarlık düzeyine taşıyarak daha önce görülmemiş düzeyde derinleştirdiği açıktır. DAESH'in uyguladığı terörizm ve gerilla taktiklerinin amacı dehşet ve korkuyu topluma yaymaktır.”

Örgüt uluslararası düzeyde katılım sağlayan insan kaynağı yapısı ve faaliyetlerini fonlayan zengin parasal kaynaklarıyla, Irak ve Suriye sınırları içerisinde kontrolü altına aldığı, bir örgüt açısından oldukça geniş sayılabilecek toprak parçasıyla, düşman olarak tanımladığı güçlere karşı kafa kesme ve intihar bombacısı kullanma gibi vahşet içeren mücadele yöntemleriyle küresel gündeme oturmuştur. Örgütün özellikle ilk döneminde bölgede yayılmasını kolaylaştıran bir propaganda malzemesi olarak kullandığı bu dehşet verici görüntülere ve alınmaya çalışılan veya alındığı söylenen tüm uluslararası güvenlik tedbirlerine rağmen yine de Orta Doğu ve Batı ülkelerinde yaşayan Müslüman gençlerin DAESH'e katılımı bir süre devam etmiştir.

İşte bu gelişmeler dolayısıyla da bu araştırmanın amacı, örgüte önemli ölçüde katılım sağlayan Kafkas (Rusya kökenli) militanların, Levant bölgesine göç etmeleri ve DAESH'e katılım nedenlerini incelemektir. DAESH'e katılım sebepleri, ilgili web kaynaklarının içerik analizi ve ilgili alan yazın incelemesi yapılarak araştırılmış ve bu süreçte en çok etkisi olan nedenler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Örgüt ilk kurulduğu zamanlarda, mensuplarının hemen hemen tamamı Iraklıdır ve bünyesinde yalnızca 200 yabancı militan bulunmaktadır.² İlerleyen süreçte ise “bir CIA sözcüsünün verdiği bilgilere göre Eylül 2014 itibarıyla DAESH'in tahmini örgüt mensubu sayısı 20.000-31.500 rakamına ulaşmıştır. Yine ABD Genelkurmay Başkanı General Martin Dempsey'in 16 Eylül'de Senato'nun Silahlı

² Joseph Felter and Brian Fishman, “Al-Qa'ida's Foreign Fighters in Iraq: A First Look at the Sinjar Records”, *Report, Combating Terrorism Center*, Lincoln Hall, U.S. Military Academy, West Point, NY, 10996, 2007, p. 3.

Hizmetler Komitesine verdiği bilgiye göre örgüt mensuplarının 2/3'ü Suriye'de bulunmaktadır".³ Soufan Group'un yayınladığı rapora göre, 2015 yılı itibariyle dünyanın her tarafından 27.000 kişi radikal örgütlere katılmak için Irak ve Suriye'ye göç etmiştir. Bu kapsamda en az 700 İngiliz, 760 Alman, 1.700 Fransız, 6.500 Tunuslu, 2.500 Suudi ve 2.100 civarında Türk vatandaşı DAES saflarına katılmıştır (Tablo 1). Demir⁴ Türkiye'den katılıma ilişkin durumu geleneksel Sünni İslam değerlerinin zayıflamasına bağlamaktadır. Özellikle Adıyaman, Konya, Diyarbakır ve Gaziantep gibi iller DAES'e katılımda ön plana çıkan ve hassasiyet arz eden kentler hâline gelmişlerdir.⁵

Tablo 1. DAES'e Farklı Ülkelerden Katılım Sayıları

<u>Ülkeler</u>	<u>Katılan Kişi Sayısı</u>
Tunus	6.500
Suudi Arabistan	2.500
Rusya	2.400
Ürdün	2.250
Türkiye	2100
Fransa	1700
Fas	1.350
Lübnan	900
Mısır	800
Almanya	760

Kaynak: The Soufan Group Report, Aralık 2015.

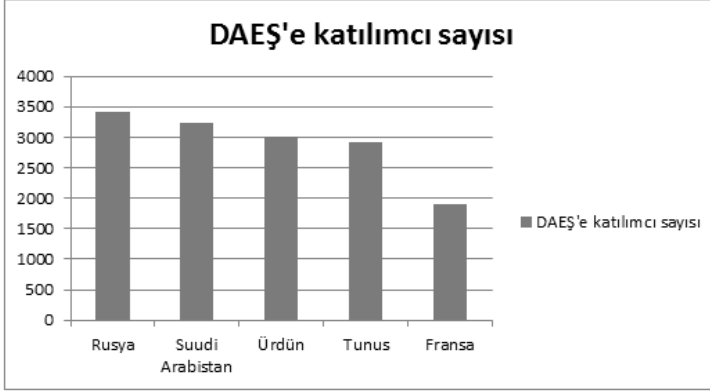
³ Christopher M. Blanchard; Carla E. Humud and Mary Beth D. Nikitin, "Armed Conflict in Syria: Overview and U.S. Response", *Report Dated 17 SEP 2014*, Congressional Research Service, The Library of Congress, 101 Independence Ave, SE, Washington, DC, 20540, 2014, p. 9.

⁴ Hilmi Demir, "Türkiye IŞİD'e karşı doğal direncini kaybediyor", *Aljazeera Turk*, <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/turkiye-iside-karsi-dogal-direncini-kaybediyor>, 2016, (Erişim Tarihi: 25.04.2015).

⁵ Hürriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/27067516.asp>, 2014, (Erişim Tarihi: 12.01.2015).

Yine de bu noktada DAEŞ'e katılım konusundaki istatistiklerin birçok açıdan sağlıklı olmadığı tespitini yapmak gerekir. Çünkü devletler tarafından bu istatistikî veriler oluşturulurken, DAEŞ'e katılmak üzere sınırdan geçmeye çalışanlar ya da bir operasyon yapmayı planlarken yakalanan radikalleşmiş gençler üzerinden çıkarımda bulunmaktadır. Burada dikkate değer bir gerçeklik de birçok kişinin, tüm aile fertlerini de yanına alarak, DAEŞ'in kurduğunu iddia ettiği Hilafet Devleti'nde yaşamak üzere bölgeye gitmesidir. Verilere ilişkin bu değerlendirmeye rağmen FRONTEX (*European Border and Coast Guard Agency*-Avrupa Sınır ve Sahil Koruma Birimi) tarafından yayımlanan 2018 Yılı İçin Risk Analizi Raporu'ndaki⁶ veriler çerçevesinde 2017 yılında da diğer ülkelerden DAEŞ'e katılımın devam ettiği görülmektedir. Katılımın en çok olduğu ülkeler Şekil-1'de sunulmuştur.

Şekil 1. Suriye ve Irak İçerisindeki Çatışmalara Geldikleri Ülkeler İtibarıyla En Çok Katılımın Olduğu İlk Beş Ülke

Kaynak: Veriler FRONTEX, Risk Analysis for 2018, 2018:29'dan alınmıştır.

⁶ FRONTEX (European Border and Coast Guard Agency), *Risk Analysis for 2018*, Risk Analysis Unit Frontex reference number: 2671/2018; Warsaw, February 2018.

Şekil-1'de görüldüğü üzere, söz konusu rapora göre geldikleri ülke açısından DAEŞ'e en yüksek katılım 3.417 ile Rusya'ya aittir. Rusya'yı sırasıyla, 3.244 katılımcıyla Suudi Arabistan, 3.000 katılımcıyla Ürdün, 2.926 katılımcıyla Tunus, 1.910 katılımcıyla Fransa izlemektedir. Yine aynı raporda DAEŞ'e katılanların geldikleri ülkelerin bölgesel dağılımına ilişkin sıralama da Şekil-2'de sunulmuştur.

Şekil 2. Suriye ve Irak İçerisindeki Çatışmalara Geldikleri Bölgeler İtibariyle En Çok Katılımın Olduğu İlk Yedi Bölge

Kaynak: Veriler FRONTEX, Risk Analysis for 2018, 2018:30'dan alınmıştır.

Şekil-2 incelendiğinde ise, DAEŞ'e katılan teröristlerin geldikleri bölgelere göre dağılımları açısından Eski Sovyet Cumhuriyetleri 8.717 ile ilk sırayı alırken, Orta Doğu bölgesi 7.054 katılım ile ikinci, Batı Avrupa 5.718 katılımcıyla üçüncü sırada bulunmaktadır. Bu bölgeleri 5.319 katılımcı ile Mağrip, 1.568 katılımcıyla Güney ve Güneydoğu Asya, 845 katılımcıyla Balkanlar ve son olarak da 439 katılımcıyla Kuzey Amerika yer almaktadır.⁷ Tüm bu veriler de bu

⁷ FRONTEX, *Ibid.* p. 30.

çalışmanın odağında yer alan Kafkasya bölgesinin bir kısmının halen Rusya sınırları içerisinde olması, diğer ülkelerin de Eski Sovyet Cumhuriyetleri kategorisinde yer alması nedeniyle araştırma açısından arz ettiği önemi ortaya koymaktadır.

Bir hava saldırısı sırasında yaralanan örgüt mensuplarından Cuspert'in kendisiyle yapılan bir saatlik röportaj sırasında kullandığı ifadeler de bu tespiti destekler niteliktedir. Ayrıca onun belirttikleri, örgüt mensuplarının aileleri ile birlikte gelerek örgüte katılmalarının arkasındaki güdüleyicilere ışık tutması bakımından da ipuçları sunmaktadır. Cuspert, pek çok diğer örgüt mensubu gibi kendi ifadesiyle “cihat ederken” ölümü “şehadet” olarak görmekte ve bu en büyük ideale ulaşmak maksadıyla, Müslümanları ailelerini de yanlarına alarak onlara katılmak üzere Suriye'ye davet etmektedir. Kendi ifadesiyle:

“Siz şeref ülkesinde tek başınızayken, küffar elinde yalnız kalmış aileniz ne yapacak? Ben katılacak olanlara, ailelerini de beraber getirmelerini tavsiye ediyorum.”⁸

Mülakatın devamında Cuspert DAEŞ'e katılıp katılmama konusunda kafasındaki soru işaretlerini çözmeye çalışan Batı'daki muhtemel katılımcılara yönelik olarak da öncelikle Suriye'de rahat bir hayatlarının olduğunu ve katılanların mutlaka muharip olmalarının gerekmediğini belirtmiştir. Bu katılımcıların DAEŞ'i başka şekillerde de destekleyebileceklerini belirtmektedir. Bunları “Akıllı yerinde her yetişkin insan bulunduğu yeri terk edebilir. Burada bazıları cephe dışında dinî eğitim veya dava için misyoner görevler üstlenebilir”⁹ şeklinde sıralamaktadır.

Gözden kaçırılmaması gereken bir diğer nokta ise fiilen Irak ve Suriye'ye giderek örgüte katılmamış olmalarına rağmen, örgütle bağlarını buldukları ülkeden gizlice yürüten veya DAEŞ'e sempati duyan potansiyel örgüt üyesi insanların sayısının bilinmemesidir. Ayrıca, geri

⁸ Daniel H. Heinke and Jan Raudszus, “German Foreign Fighters in Syria and Iraq”, *Selected Works*, 2015, Vol:8(1), 17-21, p. 19.

⁹ *Ibid*, p. 19.

dönüşler, terörist eylemleri, yerelden bölgesel veya küresel katmanlara doğru yayma potansiyeline sahiptir. Örneğin Heinke ve Raudszus,¹⁰ Almanya'yı Suriye ve Irak'taki çatışmalara katılan yabancılar açısından önemli bir kaynak olarak değerlendirmektedir. Bu yazarlara göre DAEŞ'e bağlılık yemini edenlerin çoğu Batı toplumları için açık bir tehdit de oluşturmaktadır.

Bu endişenin genel olarak kabul görmüş olmasıyla birlikte, Batılı ülkelerin henüz bu konuda etkili olabilecek kamu politikaları geliştirmekten yoksun oldukları da görülmektedir. Brüksel'de Mart 2016'da yapılan DAEŞ saldırılarının, Türkiye tarafından gümrük kontrolünde yakalanarak iade edilmiş kişilerce gerçekleştirilmiş olması da bunu doğrulamaktadır.

Giriş bölümünde de ortaya konulduğu üzere, araştırmanın amacı olan, Rusya'nın Kafkasya bölgesinden DAEŞ'e katılanların durumunu ve güdüleyicilerini detaylı bir şekilde inceleyebilmek için, öncelikle bu örgüte katılım sebeplerini inceleyen araştırmalar taranmıştır. Daha sonra da ilgili web-siteleri ve gazete haberlerinden elde edilen içerik verilerinden faydalanılarak Rusya kökenli teröristlerin DAEŞ'e katılım nedenleri araştırılmıştır.

1. Konunun Akademik Literatürdeki Yeri

Kafkas militanların neden DAEŞ'e katıldığını anlayabilmek için öncelikle uluslararası literatürün radikalleşme olayına nasıl yaklaştığını anlayıp tasnif etmek gerekmektedir. Radikalleşme literatürü üç temel üzerinde yükselmiştir. Öncelikle, radikalleşmeyle ilgilenen araştırmacılar, radikalleşme olgusunun sebepleri üzerinde durmuşlardır. Radikalleşmenin sebepleri tartışılırken, iki noktaya dikkat çekilmiştir: Radikalleşmeye sebep olan faktörler ve radikalleşme sürecinde aracı rol oynayan unsurlar.

Yapılan araştırmalara göre radikalleşmeye sebep olan faktörler birçok uluslararası, ulusal, toplumsal ve bireysel sebepleri kapsamaktadır. Akademik yazında, batı ülkelerinde yaşayan Müslüman gençler

¹⁰ Daniel H. Heinke ve Jan Raudszus, *Ibid*, p. 21.

arasında radikalleşmeye sebep teşkil eden faktörler genellikle şu şekilde sıralanmaktadır:

- (1) Ümmet anlayışından dolayı, Müslümanların karşılaştıkları sorunları kendi sorunları olarak hissetmeleri ve bu doğrultuda çözümler geliştirmek istemeleri;¹¹
- (2) Batının Müslüman ülkelere yönelik politikalarının Müslümanlar tarafından haksız olarak algılanması;¹²
- (3) Müslüman ülkelerin çözülmesi güç sosyo-ekonomik ve siyasal problemlerinin yanı sıra Müslüman liderlerin bu sorunlara yönelik kayıtsız tutumları;¹³
- (4) Suça bulaştıktan sonra yaşanan negatif hapisane tecrübesi (radikalleşmiş gençlerle ilişkiler kurma);¹⁴
- (5) Teknolojik gelişmelerden dolayı Müslüman bireyler arasındaki haberleşme imkânlarının artması;¹⁵
- (6) Son olarak Batı'da Müslümanların maruz kaldığı İslamofobiya (Beutal, 2007) ve bunun oluşturduğu psikolojik sonuçlar.¹⁶

Radikalleşme sürecinde aracı rol oynayan faktörler ise radikal örgütlerin eleman temin veya bir başka ifadeyle üye alım stratejilerini kapsamaktadır.¹⁷ Üye alım stratejileri, geleneksel/sosyal medyanın,

¹¹ S. Mansoob Murshed and Sarah, Pavan, "Identity and Islamic Radicalization in Western Europe", *MICROCON Research Working Paper 16*, August 2009.

¹² Fatimah Awan, Young People, Identity and the Media: A Study of Conceptions of Self-Identity Among Youth in Southern England, A thesis submitted in partial fulfilment of the requirements of Bournemouth University for the degree of Doctor of Philosophy, October, 2007.

¹³ Awan, *Ibid.*

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ Tinka Veldhuis and Jørgen Staun, *Islamist Radicalisation: A Root Cause Model*, Netherlands Institute of International Relations Clingendael, Clingendael 7, 2597 VH Den Haag, 2009.

¹⁶ Frank C. Richardson, "Psychology and Religion: Hermeneutic Reflections", *Journal of Psychology and Theology*, 2006, 34(3), 232-245, <https://doi.org/10.1177/009164710603400305>.

¹⁷ Marc Sageman, *Understanding Terror Networks*, University of Pennsylvania Press, 2004.

söz konusu örgüt üyesi hocaların, gençlerin, web-sitelerinin, sohbet-odalarının, arkadaş-ortamlarının, kahvehanelerin, finansal desteğin ve diğer motive edici unsurların (Hilafet devleti, evlenilecek eş, iyi bir statü, vb.) etkin kullanımıyla gerçekleşmektedir.

Radikalleşme konusu üzerine çalışan araştırmacılar ayrıca radikal örgüt liderleri üzerine yoğunlaşmak kaydıyla ilgili yazına katkıda bulunmuşlardır. Bu kapsamda Seyyid-Kutup ve Hasan El-Benna ve Mewdudi gibi aktörlerin düşüncelerinin analizi üzerine yoğunlaşmışlardır. Bu kapsamda ayrıca Bin-Ladin, Zawahiri ve Faraj gibi eylem liderlerinin¹⁸ dünyaya bakış açılarını, hayat tarzlarını ve kişisel karizmatik özelliklerini analiz ederek, radikal hareketleri çözümlenmeye çalışmışlardır.

Son olarak radikalleşme çalışan araştırmacılar, radikalleşme olayının çok görünürde olmayan derin köklerinin analizini yapmaya çalışırlar. Bu kapsamda birçok model ortaya atılmıştır. Örneğin, New York Polis Departmanı (NYPD) modeline göre kişilerin radikalleşmeleri kendi tercihleriyle ve dört adımda gerçekleşir (Radikalleşmeden önceki süreç, arayış, beyin-yıkama ve son olarak militana dönüşme süreçleri). Bu modelde asıl olan kişinin kendi isteğiyle öz-radikalleşmeye gitmesidir,¹⁹ Gilliat-Ray²⁰ ise Batı'da yaşayan Müslümanların radikalleşmelerinin makro nedenleri üzerinde durmuş ve bu gençlerde meydana gelen kültürel çatışmayı (içinde yaşadıkları Batı kültürü ve gençlerin İslami aile kültürleri) radikalleşmelerinin en önemli nedeni olarak belirtmiştir. PET (Danimarka İstihbarat Örgütü Modeli) modeli de Müslüman gençlerin radikalleşme süreçlerini dört adımda anlatır. Fakat PET bu gençlerin radikalleşme sürecinin içine başka bireyler tarafından çekildiklerinin üzerinde durur.²¹ Diğer bir model ise Derin Sebepler Modeli (*Root Cause Model*)'dir. Radikalleşmenin sebeplerini

¹⁸ Marc Sageman, *Ibid*.

¹⁹ Mitchell D. Silber and Arvin Bhatt, *Radicalization in the West: The Homegrown Threat*, NYPD Intelligence Division, New York, 2007.

²⁰ Sophie Gilliat-Ray, *Muslims in Britain. An introduction*, Cambridge University Press, 2010.

²¹ Tinka Veldhuis, Jørgen Staun, *Ibid*.

makro ölçekte arayan bu modele göre, uluslararası ilişkiler, uyum sorunları, küreselleşmenin yerelde oluşturduğu tepkiler ve modernleşme gibi faktörler Müslüman bireylerin radikalleşmelerinde asıl rolü oynamaktadır.²²

Yukarıda bahsi geçen teorik kapsamda etnik, dinsel ve ideolojik birçok örgüt araştırmalara konu olmuştur. El-Kaide, El-Nusra, IRA (Irish Republican Army, İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu), Tamil Kaplanları (Tamil Tigers) ve Siyah Panterler (Black Panthers) bu örgütlerin sadece bir kaçıdır. Dinî temelli örgütlerden El-Kaide, 11 Eylül terörist saldırılarını gerçekleştirdiği gerekçesiyle derinlemesine araştırmalara konu olmuştur. Bazen de bu örgütler üzerine yapılan araştırmalar yeni teori ve modellerin geliştirilmelerine ön ayak olmuşlardır.

Türker'in²³ yapmış olduğu çalışma ise Rusya'da radikalleşmenin sosyolojik kökenleri ile ilgili önemli bulgular sunmaktadır. Türker, Rusya'da radikal İslam'ın yükselmesinin ardında yatan sebepleri sosyo-ekonomik faktörler, kimlik faktörü ve siyasi faktörler kategorilerini temel alarak analiz etmektedir. Sosyo-ekonomik Yaklaşım, radikalleşmeyi açıklarken, kişilerde psikolojik yabancılaşmaya neden olan durumlardan istifade etmektedir. Özetle hızlı kentleşme, nüfus artışı, yoksulluk ve dışlanma gibi koşullar radikalleşmeyi ortaya çıkardığı ileri sürülmektedir. Kimlik Yaklaşımı, "Müslüman halkın çoğunlukta olduğu bölgelerde, Müslüman olmayan kesimin etkisinin artması" konusu üzerine yoğunlaşarak radikalleşmeyi açıklamaya çalışır. Türker'e²⁴ göre "kendini tehlikede hissedenden Müslümanlar kültürel emperyalizm olarak gördükleri bu etkiye tepki olarak dinlerine" odaklanmaktadırlar. Siyasi Yaklaşım, radikalleşmenin otoriter yapıya, devlet baskısına ve dışlamacılığa karşı bir tepki²⁵ olarak ortaya çıktığını belirtmektedir.

²² Tinka Veldhuis, Jørgen Staun, *Ibid.*

²³ Ahmet Tolga Türker, "Kuzey Kafkasya'da aşırı İslamcılığın yükselişi: Kafkasya Emirliği'nin analizi", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 2013, 68(3), 141-164.

²⁴ Ahmet Tolga Türker, *a.g.m.*

²⁵ *A.e.*

Her ne kadar Batı Avrupa ülkelerinde DAEŞ'e katılım nedenleri üzerinde araştırmalar yapılmış olsa da DAEŞ, bu tür örgütlerin profesyonelliklerini, caydırıcılık, korku yayma, kontrol oluşturma ve üye kazanmak için kullandıkları teknik ve araçları açısından daha üst bir seviyeye taşımıştır. Ayrıca DAEŞ'e katılım sadece zengin Batı Avrupa ülkelerinden de değildir. DAEŞ'in küresel güvenliğe vermiş olduğu zarar göz önüne alındığında, DAEŞ üzerine yapılan her araştırmanın ne kadar önemli olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu yüzden, bu araştırmanın da radikalleşme yazınına Rusya/Kafkasya'dan DAEŞ'e katılım nedenlerini araştırarak katkıda bulunacağı değerlendirilmektedir. Bu makalenin radikalleşme ve terörizm literatürüne en önemli katkısı ise Rusya'nın laissez jihad politikasını radikal örgütlere katılım çerçevesinde inceleyen bir çalışma olmasıdır. Çünkü devlet politikası olarak radikalleştirme DAEŞ üzerine gelişmekte olan akademik yazında henüz yeterince incelenmemiştir.

1.1. DAEŞ'in Ortaya Çıkışı ve Yükselişi

DAEŞ (Irak ve Şam İslam Devleti) ya da kendileri tarafından kullanılan adıyla "İslam Devleti", Ebu Musab El-Zerkavi tarafından 1999 yılında Cemaatül Tevhid ve'l Cihat adıyla Batı Afganistan'da²⁶ kurulmuştur. Zerkavi (Abu Mus'ab al Zarqawi), 2002 yılında Afganistan'dan ayrılarak, İran üzerinden Kuzey Irak'a geçmiştir. Bu dönem itibariyle Zerkavi'nin liderliğini yaptığı örgüt, Tevhit El Cihat adını taşımaktadır. Örgütün iskeleti, doğrudan ona katılmak için gelen Ürdünlü, Suriyeli veya daha önce cihatçı Kürt gruplara dayalı olarak kurulmuş olan Ensar El İslam'dan gelen Kürt örgüt üyelerinden oluşan²⁷ bir insan kaynağı üzerine oturtulmuştur.

Grup, 2003 yılında Irak'ın işgali sonrası Irak El-kaidesi adıyla, koalisyon güçleri ve Irak güvenlik güçlerine karşı ayaklanmıştır. Ekim 2014'te örgütün "Irak'taki El-Kaide" olarak değerlendirilmesinin

²⁶ W. Andrew Terrill, "Confronting the 'Islamic State' Understanding the Strengths and Vulnerabilities of ISIS", *Parameters*, 2014, 44(3), 13-23, p. 14.

²⁷ Joseph Felter, Brian Fishman, *Ibid*, p. 4.

ardından, Zerkavi El-Kaide lideri Usame Bin Ladin'e bağlılık yemini etmiştir. El-Kaide'nin Irak Emiri olarak aslında Zerkavi, Bin Ladin'in önderliğine çok da bağlılık göstermemiş, bu durum El-Kaide lideri Bin Ladin ve yardımcısı Ayman El Zevahiri'yi çoğu zaman rahatsız etmiştir.

El-Kaide'nin iki lideri aslında örgütün şiddet uygulamalarını doğrudan Şii sivillere yöneltmemiş, böylece El-Kaide'nin dünya çapındaki Müslümanlar arasındaki imajını düzeltmeye çalışmıştır. Onların aksine Zerkavi ise doğrudan ve açıkça Irak'taki Şii vatandaşları ve kurumları hedef alan²⁸ eylemlere yönelmiştir. Örgüt, Ocak 2006'da diğer küçük Sünni gruplarla birleşip "Mücahidin Şura Konseyi" adını almıştır. Bundan kısa bir süre sonra da 'Irak İslam Devleti' adını alarak etkisini arttırmaya başlamıştır. Özellikle Irak'ın işgali sonrası artan Şii baskıları sonucu, ayrımcılığa uğradığını düşünen Sünni Irak Ordusu personeli ve Saddam Hüseyin'den arta kalan subaylar örgüte büyük katkı sağlamışlardır.²⁹

Zerkavi, 7 Haziran 2006'da ABD tarafından gerçekleştirilen bir hava saldırısında öldürülmesine rağmen örgüte onun armağanı olan Şii karşıtı karakter hiçbir zaman değişmemiştir.³⁰ Zerkavi'nin ölümünün ardından, El-Kaide Irak grubunun liderleri, örgütü "Irak İslam Devleti" adı altında bir koalisyon şeklinde yeniden yapılandırmışlardır. İki liderinin de 2010 yılında öldürülmesinin ardından örgüt zayıflamasına rağmen 2011 yılında ABD'nin Irak'tan çekilmeye başlaması nedeniyle tamamen yok olmamış, Ebubekir El-Bağdadi'nin liderliği altında³¹ çatışma kapasitesini yeniden inşa etmiştir. El Anbar, Ninova ve Kerkük bölgelerinde etkili olmaya başlayan, kendi tanımlarıyla "Irak Şam İslam Devleti" adındaki örgüt, Suriye'deki iç savaştan sonra faaliyet alanlarını bu ülkeye doğru yaymış, Rakka, Idlib, Deir el Zor ve Halep'te

²⁸ W. Andrew Terrill, *Ibid*, p. 14.

²⁹ Ahmet Günaltay, "El Abadi'yi bekleyen görevler", *DW Akademisi*, <http://www.dw.de/el-abadiyi-bekleyen-g%C3%B6revler/a-17859335>, 17 Ağustos 2014, (Erişim Tarihi: 02.02.2015).

³⁰ W. Andrew Terrill, *Ibid*, p. 14.

³¹ Christopher M. Blanchard et.al., *Ibid.*, p. 10.

sözde emirlikler kurmuştur. Bağdadi, Nisan 2013'te Irak ve Suriye'de bulunan örgüte bağlı kuvvetlerle, Suriye'de kurulmuş olan El Nusra güçlerini, "Irak ve Akdeniz Kıyıları İslam Devleti" adı altında birleştirdiğini ilan etmiştir.³² Bu birleşme sonrası Suriye'nin büyük bir bölümünü de kontrolü altına almıştır.

Örgüt'ün kuruluş amacı; Irak'taki koalisyon güçlerini geri püskürtmek, İsrail'e karşı bir İslam birliği oluşturmak, Şia nüfusunu tamamen yok etmek ve son olarak, Sünni şeriat kanunlarıyla yönetilen bir İslam devleti kurmak olarak ilan edilmiştir. Kendisine biçtiği bu misyon doğrultusunda DAESH, bölgede kısa sürede hâkimiyet kurmuş ve hâkimiyeti altına aldığı yerlerde kendi şeriat kurallarını uygulamaya başlamıştır. Temmuz 2014'te ise Ebu Bekir el Bağdadi'nin hilafet ilanı ile ismini, yukarıda da belirtildiği üzere "İslam Devleti" olarak değiştirmiş, yerel hatta bölgesel etkileri olan bir güç olmaktan çıkıp, küresel ölçekte tehdit içeren hedefler ortaya koymuştur. Ganor'un³³ ifadesiyle "Ebu Bekir El Bağdadi'nin küresel arzuları zamana bağlı olarak gelişmiştir. Kendini Hz. Muhammed'in halifesi olarak atamaya cüret etmesi de küresel niyetlerinin bir göstergesi" olarak değerlendirilmiştir.

Örgüt gelişen konjonktüre göre idari yapısını ve söylemlerini sürekli yenileyerek 2013 yılında Kuzey Suriye'de kendi yönetimini kurmuştur. Bölgedeki idari boşluktan da istifade ederek, 2014 yılı başlarında Felluce ve Ramadi'nin bir kısmını da ele geçirmiş ve Felluce'de bağımsız bir İslam Devleti kurduğunu ilan etmiştir. Küresel güçlerin de algılamakta geç kalmış gibi göründükleri bir hızla bölgedeki iktidarını pekiştiren örgüt, 2014'ün Haziran ayında ise Musul'un batı komşusu Ninova'da kontrolü ele geçirmiştir. Bu süreçte Musul Merkez Bankası'ndaki 420 milyon dolara da el koyarak dünyanın en zengin örgütü haline gelmiştir.³⁴ Örgüt, kendi kendisine yeterli bir finansal yapı kurmak için ele geçirdiği bölgelerden ganimet toplamış, vergiler

³² Christopher M. Blanchard et.al., *Ibid*, p. 10.

³³ Boaz Ganor, *Ibid*, p. 60-61.

³⁴ Al Jazeera, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/isid-bir-gunde-zengin-oldu>, (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2015).

ihdas etmiş ve buralarda petrol platformlarından elde ettiği kaynakları kaçakçılık yoluyla dışarıya pazarlamak³⁵ suretiyle zenginliğini artırmıştır.

1.2.Kafkasya'dan DAEŞ'e Katılım Nedenleri

DAEŞ'e katılan Rusya kökenli gençlerin sayısı hakkında çeşitli istatistiki veriler mevcuttur. Örneğin, New York Merkezli, Eski FBI yetkilisi Ali Soufan tarafından kurulan istihbarat firması Soufan Group'un verilerine göre, 2015 yılında DAEŞ'e katılan Rusya vatandaşı sayısı 2400 idi. Rusya'nın Federal Güvenlik Servisi (FSB) raporlarına göre ise DAEŞ'e savaşmak için katılan Rusya vatandaşlarının sayısı, 2016 yılı itibari ile 3.200 olmuştur.³⁶ Rusça, kısa bir sürede, DAEŞ'in kontrol ettiği topraklarda konuşulan diller arasında Arapça ve İngilizceden sonra en çok konuşulan üçüncü dil haline gelmiştir. Uluslararası Kriz Grubu'nun tecrübeli analistlerinden olan Ekaterina Sokiryanskaya'ya göre, Rusya yabancı terörist (yazar burada yabancı savaşçı *-foreign fighter-* terimini kullanmaktadır) arzının önemli kısmını karşılamaktadır.³⁷

Bu araştırma kapsamında, Al Jazeera,³⁸ AP, Bassem Mroue, "*Chechen in Syria a Rising Star in Extremist Group*";³⁹;Gazeta.ru, "3000 den Fazla Rus, Teroristler Tarafında Savaşmak İçin Suriye ve Irak'a gitti"; Joanna Paraszczuk, "*Propaganda & Scandal: The Strange Tale Of Umar Shishani & The Former Head Of Chechnya's Migration Service*"; Maria Tsvetkova "*How Russia allowed homegrown radicals to*

³⁵ W. Andrew Terrill, *Ibid*, p. 17.

³⁶ Gazeta.ru, "3000 den Fazla Rus, Teroristler Tarafında Savaşmak İçin Suriye ve Irak'a gitti", *Gazeta.ru*, https://www.gazeta.ru/social/news/2016/11/21/n_9357503.shtml, 2016, (Erişim Tarihi: 14.03.2016).

³⁷ Maria Tsvetkova, "How Russia allowed homegrown radicals to go and fight in Syria", *Reuters*, <https://www.reuters.com/investigates/special-report/russia-militants/>, 2016a, (Erişim Tarihi: 14.11.2018).

³⁸ Al Jazeera, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/isid-neden-hizla-buyudu>, 5 Eylül 2014, (Erişim Tarihi: 25.04.2015).

³⁹ AP, Bassem MROUE, *Chechen in Syria a Rising Star in Extremist Group*, <http://www.surecanaliz.org>; <http://www.surecanaliz.org/makale/isidin-cecen-lideri-el-sisani>, 8 Temmuz 2014, (Erişim Tarihi: 23.04.2015).

go and fight in Syria”; Maria Tsvetkova “*Other radicals allowed to leave Russia*”⁴⁰ ve Ümmet-İ İslam, “Suriye’de Yaşayan çeçen mücahitler” gibi kaynakçada sunulan ilgili web kaynaklarının ve resmî raporların içeriklerinin analizi neticesinde elde edilen bulgular ise aşağıdaki başlıklar altında sunulmuştur.

2. Analiz ve Bulgular

Öncelikle yapılan içerik analizi neticesinde, Kafkas militanların DAEŞ’e katılım sebeplerinin altı kategori altında toplandığı tespit edilmiştir:

- (1) Rusya’nın “laissez jihad” politikası,
- (2) Çaresizlik hissi ve zor durumda bulunan Müslümanlara yardım etme düşüncesi,
- (3) Konjonktürel durum ve Lider (Emir) faktörü,
- (4) “Beş yıldızlı cihat” aforizması,
- (5) Sosyal ağlar ve kişisel ilişkiler,
- (6) Sosyal medya, dijital teknoloji ve propaganda araçlarının aracı (mediatör) etkisi.

Tespit edilen bu altı kategoriye ilişkin bulgular aşağıdaki alt başlıklar altında incelenmiştir.

2.1. Rusya’nın Laissez Jihad Politikası

Kafkas militanların Rusya’dan göç ederek radikal örgütlere katılma sebeplerinin en başında, Rusya tarafından bilinçli bir şekilde uygulanan “radikal gençleri Levant bölgesine göçe zorlama politikası” gelmektedir. Radikalleri ihraç politikası Rusya’nın millî menfaatlerine ve insan güvenliğine tehdit olarak gördüğü, İslam dinine mensup olan ve belirli bir süre Rusya’ya karşı cihat yürütmüş olan gençleri, Rusya’yı terk etmeye mecbur kılarak, ülkeyi onların muhtemel saldırılarına karşı daha güvenli hale getirme politikası olarak açıklanabilir. Bu politika,

⁴⁰ Maria Tsvetkova, “Other radicals allowed to leave Russia”, <https://www.reuters.com/investigates/special-report/russia-militants/#sidebar-russia>, (Erişim Tarihi: 14.11.2018).

“bırakınız gitsinler, bırakınız savaşsınlar” yani Latince kelimelerle “*laissez passer laissez pugnare*” olarak adlandırılabilir ya da kısaca *laissez jihad* şeklinde ifade edilebilir. Çünkü “Cihat (*Jihad*)” kavramı Arapça’da “güç ve gayret sarfetmek, bir işi başarmak için elinden gelen bütün imkânları kullanmak” mânasındaki cehd kökünden türeyen, İslâmî literatürde ise “dinî emirleri öğrenip ona göre yaşamak ve başkalarına öğretmek, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaya çalışmak, İslâm’ı tebliğ, nefse ve dış düşmanlara karşı mücadele vermek” anlamına gelmektedir.⁴¹ Dolayısıyla bu mücadeleye kendisini adanmış kişilerce, bu yönde söylenen her söz, atılan her adım ya da bizzat silahlı bir mücadeleye girişerek çarpışmak, cihadın bir parçası olarak görülebilir. Bu görüş açısıyla değerlendirildiğinde cihat kavramı, doğal olarak *passer* ve *pugnare* (gitmek ve savaşmak) olgularını da kapsamına almaktadır. Bu çıkış noktasından hareketle, bu makalede incelenen vaka için “*laissez Jihad*” kavramı kullanılmıştır.

Burada Rusya açısından önemli olan hedef, bu radikal gençlerin cihatlarını Rusya’nın dışına ihraç etmektir. Rusya’yı terk edip Levant bölgesine gitmeleri koşuluyla, Rus otoriteleri söz konusu kişilerle görüşüp onlara pasaport teklifinde bulunmuş; istihbarat ve polis birimleri onların ülkeyi terk etmelerine izin vermiştir. Rus yetkililerce uygulanan bu politikanın ardındaki asıl hedefin ise Moskova’nın ülke içi terör saldırıları riskini ortadan kaldırmak⁴² olduğu değerlendirilmiştir.

Rus otoriteleri yukarıda bahsi geçen durumu doğrulaması da, Rusya’nın ülkesel güvenliği göz önünde bulundurulduğunda, Rusya’nın böyle bir politika izlemesi akla oldukça yatkın gözükmektedir (Weis ve Hassan, 2016). Tsvetkova’nın (2016) belirttiği üzere, Saadu Sharapudinov vakası ise Rusya’nın izlediği *laissez jihad* politikası konusunda önemli bir örnek sunmaktadır:

“Saadu Sharapudinov Rus devleti tarafından aranan, yasa

⁴¹ TDV İslâm Ansiklopedisi İnternet sitesi, (2019), <https://islamansiklopedisi.org.tr/cihad>, (Erişim Tarihi: 20.02.2020.)

⁴² Maria Tsvetkova, *Ibid*.

dışı bir İslamcı grup üyesiydi. O, Kuzey Kafkasya ormanlarında Moskova'ya karşı yürütülen kutsal savaşta yer alıyordu... 38 yaşında olan Sharapudinov, Reuters'a, Rus istihbarat yetkililerinin Aralık 2012'de kendisine beklenmedik bir teklifte bulunduğunu söyledi. Rusya'dan ayrılmayı kabul ederse, yetkililer onu tutuklamayacaktı. Hatta onun ayrılışını kolaylaştıracaklardı. Oysa kendisi "Ben saklanıyordum, ben yasadışı silahlı bir grubun üyesiydim, ben silahlıydım" diyerek aranan bir kişi durumunda olduğunu belirtiyordu. Sharapudinov, Rusya dışında bir ülkede bir söyleşi esnasında ise Rusya'yı terk etmeyi kabul ettiğini, birkaç ay sonra da ona yeni bir isimle birlikte yeni bir pasaport verildiğini belirtmiştir. Kısa süre sonra da Türkiye üzerinden Suriye'ye varmış ve bir gruba katılmıştır. Bu grup daha sonra DAES'e bağlılık yemini etmiş olan⁴³ gruplardan birisidir.

Rusya'nın *laissez jihad* politikasını daha elzem hale getiren faktörlerin başında 2014 Soçi Olimpiyatları gelmekteydi. Soçi Olimpiyatlarından hemen önce Saadu Sharapudinov örneğinde olduğu gibi ülkeden ayrılmalar hızlı bir şekilde artmıştır. Çünkü Rus yetkililer, Rusya'daki tecrübeli militanların olimpiyatlara olası bir saldırı gerçekleştirmelerinden endişe duymuşlardır. Buna bağlı olarak da Ulusal Anti-Terörist Komitesi toplantısında, Rus Federal Güvenlik Birimi (FSB) müdürü Alexander Bortnikov'un ifadesine göre, Aralık 2015'e gelindiğinde, 2900 kadar Rus vatandaşının, Orta Doğu'da savaşmak için ülkeyi (Rusya'yı) terk etmesi sağlanmıştır. Orta Doğu'daki çatışmalara katılmak için Rusya'yı terk edenlerin %90'ından fazlası ise 2013'ün ortalarından sonra ülkeden ayrılmıştır. İlginç bir şekilde bu istatistiklere konu olan gençlerin büyük bir çoğunluğu, hali hazırda, Rusya'nın "düşman radikal gruplar" olarak adlandırdığı örgütlerin safında savaşmaktadır. Sharapudinov'un aşağıdaki ifadesi Rus otoritelerinin

⁴³ Tsvetkova, *Ibid.*

yaklaşımını açıkça ortaya koymaktadır:

“Onlar (FSB) nereye gitmek istersen oraya git, Suriye’ye savaşmaya bile gidebilirsin dediler. O sırada olimpiyatlardan da konu açıldı ve bırakın da olimpiyatlar olaysız geçsin dediler.”⁴⁴

Sharapudinov’un Rusya’yı terk etmesinin ardından kendine özgü sebeplerinin de olduğu anlaşılmaktadır. Üyesi olduğu militan grubun komutanı olan yerel Emir ile aralarının bozuk olması, kendisinin Rusya’ya bir kanun kaçağı olarak sıkışıp kalması, bu nedenlerden dolayı da artık normal bir hayat yaşayamaması ve hayatının çekilmez bir durum alması, yakalandığı takdirde sekiz yıl ile müebbet arasında bir hapis cezasına çarptırılma tehlikesi ve son olarak, annesinin FSB’den gelen teklifi kabul etme konusunda onu zorlaması (normal bir hayata sahip olabilmesi için) bu sebeplerin arasında belirtilmiştir.

Temur Djamalutdinov, Uvais Sharapudinov, Akhmed Dengayev ve Akhmed Aligadjiev’in kaderi de Saadu Sharapudinov’un kaderi ile benzerlikler taşımaktadır. Tüm bu kişilerin Levant bölgesine giderek DAES’e katılmaları bir patern dâhilinde meydana geliyordu. Bu şahısların tamamı kanun kaçağı idi ve bu yüzden Rusya tarafından arananlar listesine konulmuşlardı. Bu şahısların tamamının Selefî ve Vahhabî hareketlerle bağlantıları vardı. Tüm bu kişiler sürekli güvenlik yetkililerinden kaçmak zorunda kaldıklarından hayatlarından bezmişlerdi. Sonuç olarak, FSB bahse konu Rus gençlerle iletişime geçmiş, Onları Rusya’yı terk etme konusunda ikna etmiş, onlara yeni bir isim altında yeni bir pasaport temin etmiş, ülkeden güvenli bir şekilde çıkmalarını sağlamış ve böylece kendi ülke güvenliğini bu şahıslardan gelebilecek tehlikelere karşı da güvene almaya çalışmıştır.⁴⁵

Kafkasya bölgesinde aranan pek çok militan bu şekilde FSB’nin zorlamaları hatta ikna çalışmaları sonucunda yeni bir pasaportla Rusya’yı terk etmiş, Türkiye üzerinden Levant bölgesine ulaşarak radikal

⁴⁴ Tsvetkova, *Ibid.*

⁴⁵ Tsvetkova, *Ibid.*

örgütlerden birine özellikle de DAEŞ'e katılmışlardır. Bu yolla söz konusu militanların Rusya'ya geri dönüş ihtimalleri de tamamen ortadan kaldırmıştır.⁴⁶ Şişani'nin ifadesiyle “Çeçen savaşçılar Suriye'deki durumu cihat olarak görmektedirler. Birçoğu, özellikle de kıdemli olanlar Suriye'de savaşmaktadırlar. Çünkü bunlar Çeçenistan'a geri dönememektedirler. Güvenlik otoriteleri tarafından aranmakta olduklarından, amaçları Suriye'ye gelmek, cihadı devam ettirmek ve genişletmektir”⁴⁷. Zaten aldıkları yeni pasaport bilgileri FSB'de kayıtlı olduğundan, onlar Rusya'ya dönmeye cesaret de edememektedirler. Dönenler ise yakalandıkları takdirde uzun ve meşakkatli (işkenceye maruz kalma gibi) hapis cezalarına maruz kalmaktadırlar. 2016'da Reuters'da yayınlanan bir makale bu durumu oldukça güzel açıklamaktadır:

“Uvais Sharapudinov ve Akhmed Dengayev'in ikisi de Dağıstan'ın Novosasitli köyünden gelmektedirler. Daha önce yerelde görev almış ve Sharapudinov vakasında aracılık yapmış bir devlet yetkilisinin dediğine göre bu iki şahıs da Sharapudinov ile aynı militan grubun üyesiydiler. Eski yetkilinin dediğine göre, Dengayev ve Uvais Sharapudinov FSB ile artık savaşmayacaklarına ve buna karşı devlet tarafından tutuklamayacaklarına dair bir sözleşme yapmışlardır. Kısa süre sonra, ikisi de Rusya'dan ayrılma kararı almışlardır. Eski yetkili onlara pasaport alma konusunda yardım ettiğini ve her pasaportun FSB tarafından onaylanması gerektiğini belirtmiştir. Akraba ve arkadaşlarının dediklerine göre, Dengayev Suriye'den ayrılıp Rusya'ya geri dönmüş, yurt dışında Rus menfaatlerine aykırı bir savaşta yer almayı yasaklayan bir yasadan dolayı hapis cezasına çarptırılmıştır.

⁴⁶ Michael Weiss and Hassan Hassan, *ISIS: Inside the Army of Terror (Updated Edition)* New York Times, March 29, 2016.

⁴⁷ Müslim Şişani, “Sonradan farklı denklemler oluştu”, *Ümmet Bülteni*, (Röportajı Yapan: Yılmaz Bilgen), 24 Eylül 2014a, <http://ummetbulteni.com/el-cezire-cundus-sam-emiri-muslim-siseni-ile-roportaj-yapti/>, (Erişim tarihi: 15.03.2016).

Novosaitlili militanlar ile müzakere yapan bir güvenlik yetkilisi ise ben onların Suriye'ye gidebileceklerini sanmıştım. Bu onların yasal hakkıydı. Birilerinin Suriye'ye gideceğinin farkında bile olsak ne yapabiliriz ki?"⁴⁸

Rus devletinin *laissez jihad* politikasının bir yansıması olarak, DAES'e katılan Rusya vatandaşlarının çoğu, bir daha o bölgeyi terk etme isteğini bile elde edememekte; Suriye ve Irak'taki çatışmalarda hayatını kaybetmektedir. Böylece Rus devleti çok az bir maliyetle kendisine yöneltilmiş olan tehdit unsurlarını bertaraf etmektedir. Tsvetkova'nın⁴⁹ bulguları bu duruma yönelik oldukça aydınlatıcı bilgiler sunmaktadır:

"Dağistan'ın Dzhemikent köyünden olan Temur Djamalutdinov Eylül 2014'de uluslararası seyahat edebilmek için pasaport başvurusunda bulundu fakat kardeşi Arsen'in söylediğine göre, boşanmış olduğu eşine ödemesi gereken nafaka borcu olduğu için başvurusu reddedildi. Bir sonraki ay, Djamalutdinov polisin Vahhabiler listesine konuldu. Ailesinin belirttiğine göre, daha sonra sürekli polise görünmek zorunda kaldı. Kardeşinin söylediğine göre, iki hafta sonra onaylanmış yeni bir pasaport ile ülkeden ayrılmayı başardı. Yerelde çalışan bir polis memurunun dediğine göre, Djamalutdinov yasal olarak sınırın diğer tarafına geçmeyi başardı. Arsen Djamalutdinov, kardeşinin hâlâ ülkeyi nasıl terk ettiğini anlayamadığını söyledi. Arsen'in belirttiğine göre, Djamalutdinov'un radikal arkadaşları Aralık 2015'te ona Suriye'den bir mesaj yollayarak, ağabeyinin Kobani yakınlarında öldürüldüğünü söyledi".⁵⁰

Bu açıklama da ortaya koymaktadır ki, *laissez jihad* politikası ile

⁴⁸ Tsvetkova, *Ibid.*

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ *Ibid.*

Rus devleti FSB'nin arananlar listesinde bulunan Rusya vatandaşlarını ülkeden ayrılmaya zorlamaktadır. Rusya'yı terk edip DAEŞ'e katılan Rus vatandaşları daha sonra iletişimde oldukları arkadaşlarını da davet ederek onların da Rusya'dan ayrılıp Levant bölgesinde cihada katılmalarına neden olmaktadır. Bu arada Rusya, onlarla silahlı mücadelesini Levant bölgesinde sürdürerek kendi ülkesinden uzağa taşımaktadır. Rus devleti çatışmakta olduğu radikal unsurları kendi sınırlarının çok uzağına ihraç etmekte böylece kendi bölgesindeki güvenlik ortamını tehditlerden arındırmış olmaktadır. Diğer yandan da bu radikal unsurlar vasıtasıyla ihraç ettiği güvensizlik ortamından istifade ederek, Orta Doğu'da kendisine karşı tehdit oluşturabileceğini öngördüğü ülkelere müdahale olanakları yaratmaktadır. Böylece, radikal unsurlar ile verilecek muhtemel bir savaş sonucunda Rusya'nın iç huzuru ve istikrarına gelebilecek zararlar da minimize edilmiş olmaktadır. Reuters'da yer alan aşağıdaki haber de bu tespitleri desteklemektedir:

“Dağıstan sakinlerinin ve yetkililerinin söylediklerine göre, Rus militanlar Suriye'ye vardktan sonra, geride kalan diğer arkadaşlarının da Suriye'ye gidip onlara katılmaları konusunda onları teşvik etti. Yerelde çalışan bir polis memuruna göre, 3.000 nüfuslu Berikey köyünden 28 kişi Suriye'ye İslam Devleti'ne katılmak için köyü terk etti. Onun dediğine göre, bu 28 kişinin 19'u radikal olarak listelenmişlerdi”⁵¹

Sonuç olarak Rusya, terör suçlarından arananlar listesinde bulunan ve devlet otoritelerinden kaçmaktan bunalmış olan gençlere, Rusya'yı terk etmeleri karşılığında yeni bir isim ile hazırlanacak pasaport imkânı sunmuştur. Zor durumda bulunan bu gençler ise Rusya'nın teklifini kabul ederek Rusya'yı terk etmişlerdir. Böylelikle Rusya bu gençlerden gelebilecek muhtemel saldırıları, onları Rusya sınırlarının dışına iterek bertaraf etmiştir.

⁵¹ Tsvetkova, *Ibid.*

2.2. Çaresizlik Hissi ve Zor Durumda Bulunan Müslümanlara Yardım Etme Düşüncesi

Rusya vatandaşlarının radikal örgütlere katılmalarının çok çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Bu sebepler, bireysel nedenleri kapsadığı gibi, *İslam Ümmeti* fikrini önceleyen daha bütüncül ve genel faktörleri de kapsamaktadır. Fakat her halükarda, radikal örgütlere katılmak için Rusya'dan göç eden bireylerin ekseriyetle 20'li yaşlarda ve bir savaşa katılmak için henüz çok genç olan kişilerden teşekkül ettiği söylenebilir. Joshua Yaffa'nın 2016'da Çeçenistan'da bir profesör ile diyalogu sonucundaki izlenimleri bu konuda oldukça bilgilendiricidir:

“Onların (bu gençlerin) (DAEŞ'e katılım konusundaki) motivasyonları çeşitlilik göstermekteydi; bazıları için adalet arayışı ve dinî samimiyet, diğerleri için boğucu bir ortamdan kurtulmak. Grozni'de bir öğlen sonrası, DAEŞ'e katılan kadınların da içinde bulunduğu 20 genci tanıyan orada yerel bir üniversitede çalışan bir profesörle konuştum. Profesöre göre DAEŞ, yıkıcı bir kült idi. Ancak bazı gençleri DAEŞ'e katılmaya iten çaresizlik hissini anlayabildiğini söylüyordu”⁵²

Hacker'a⁵³ göre, “bir adaletsizlik ortamı oluşu ve bu ortamı ortadan kaldırarak adil bir düzen oluşturabilme inancı” terörizme başvurmanın en temel nedenlerindedir. Crenshaw⁵⁴’a göre ise bu “haksızlığa uğramışlık” duygusu rahat bir şekilde “hoşnutsuzluk” hali olarak da ifade edilebilir. Bu hoşnutsuzluk, etnik, dinî, kültürel ve sosyal kimliklerden kaynaklanabildiği gibi ekonomik sebeplerden de kaynaklanabilir. Rusya'daki Müslümanlar düzleminde ise bu

⁵² Joshua Yaffa, “Chechnya’s ISIS Problem”, *the New Yorker*, <https://www.newyorker.com/news/news-desk/chechnyas-isis-problem>, 2016, (Erişim Tarihi: 14.11.2018).

⁵³ Frederick, J. Hacker, *Crusaders, Criminals , Crazies: Terror and Terrorism in our Time*, 1976'dan aktaran: Sue Mahan and Pamala L. Griset, *Terrorizm in Perspective*, SAGE Publications, Inc., 2013.

⁵⁴ Martha, Crenshaw, “Current research on terrorism: The academic perspective”, *Studies in Conflict & Terrorism*, 1992, 15(1), p: 1-11.

hoşnutsuzluğun hem etnik hem dinî hem siyasi hem de ekonomik boyutları mevcuttur.

Kimlik arayışları bazı bireyleri gerçek durumunu ve özünü yeterince değerlendirmeden bir “dava”ya hizmet etme olgusu içine itmektedir. Çok basit bir şekilde, “ben kimim?” sorusuna “bir terörist, bir özgürlük savaşçısı, bir şehit” gibi cevaplar verebilmektedirler. Taylor ve Louis’e⁵⁵ göre, erken yaşlardaki gençler, ömürlerinin bu döneminde kendilerine anlamlı gelen, onlara değer katabileceğini, tatmin edebileceğini ve onları geleceğe taşıyacağına inandıkları davranış tarzlarının içine girmektedirler. Yaşadıkları ortamlarda ise yükselmeleri için uygun şartların bulunmaması, onları ancak dini kimliklerini bir grup olarak ifade edebilecekleri sınırlı ortamlara itmektedir. Bu sınırlılık ve fırsatların yokluğu onların giderek toplumda daha fazla marjinalleşmelerine neden olmaktadır. Bu durumda da yaş faktörü radikalleşme hususunda neredeyse belirleyici bir değişken olmaktadır. Ayrıca şehirleşme konusunda günlük hayata renk katan ve yaşam kalitesini artıran faktörlerin de Rus vatandaşı olan (azınlıklara mensup) gençleri yeterince tatmin etmediği ve bu yüzden Çeçenistan’da tutmaya yetmediğini göstermektedir. Joshua Yaffa’nın⁵⁶ mülakatında bir Çeçen profesörün anlattıkları oldukça ilginçtir:

“Allah’a şükürler olsun ki benim oğlum yaş olarak daha olgun. O, 30 yaşlarında ve bu ideoloji için artık oldukça yaşlı. Ona ne söylemem gerekiyor: Her şeyin harika olduğunu mu? Tüm bu yeni binaların ve daha yeni asfaltlanmış yolların ne kadar güzel olduğunu mu? Kadirov’un bizim millî liderimiz olduğunu mu? Elbette, hayır”.⁵⁷

⁵⁵ Donald M. Taylor and Winnifred Louis, “Terrorism and the quest for identity” in Fathali M. Moghaddam and Anthony J. Marsella (Eds.), *Understanding Terrorism: Psychosocial Roots, Consequences, and Interventions*, Washington D.C.: American Psychological Association, 2004.

⁵⁶ Joshua Yaffa, *Ibid.*

⁵⁷ *Ibid.*

Sonuç olarak çaresizlik hissi ve kimlik arayışının, gençlerin DAEŞ gibi örgütlere katılımlarında önemli güdüleyici rol oynadığı ileri sürülebilir. Özellikle 20’li yaşlardaki gençler radikal örgütlere katılım konusunda yüksek risk grubunda bulunmaktadır.

2.3. Konjonktürel Durum ve Lider (Emir) Faktörü

Kafkasyalı gençlerin neden Suriye’ye gittiklerini anlamak için bölgenin konjonktürel durumuna da hâkim olmak gerekmektedir. Bu çerçevede bölge incelendiğinde, Kuzey Kafkasya’da sınırları geçip direnişe katılmanın artık çok güç olduğu görülmektedir. Yine Rusya’nın faaliyetleri dolayısıyla Kafkasya’da askerî eğitimin rahatça sürdürülebilmesi mümkün olamamaktadır. Suriye’deki Çeçenlere yakın bir haber kaynağına göre, birçok Çeçen de bu kapsamda Suriye’de askerî eğitimini tamamladıktan sonra tekrar Kafkasya’ya dönmektedir.⁵⁸ Bu tespit ise Suriye ve Irak bölgesinde DAEŞ saflarına katılan Çeçen militanlardan bir kısmının da askerî eğitimini tamamlamak, sıcak çatışma ortamında tecrübe kazanarak kahraman ve prestijli birer savaşçı olarak Kafkasya’da sürdürülen mücadeleye geri dönmek amacını taşıdığını ortaya koymaktadır.

Ümmetçi web sitesi olan “Ümmet-i İslam”ın Selehaddin Şişani ile yaptığı röportaj da Suriye’de sürdürülen cihat faaliyeti ile Kafkasya’da sürdürülen veya ileride yeniden girişilmesi düşünülen cihat faaliyeti arasındaki organik bağı ortaya koymaktadır. Röportaj sırasında yöneltilen “Sizin kendi memleketiniz Kuzey Kafkasya’da yıllardır cihat devam ediyor. Buna rağmen Kafkasyalı mücahitleri Suriye’ye gelmeye sevk eden nedir?” sorusuna Selahaddin Şişani şöyle cevap vermiştir:

“Buradaki herkesin farklı bir sebebi var. Mesela ben, daha önce bir grup kardeşle birlikte Gürcistan’dan Dağıstan ve Çeçenya’ya geçmek istemiştim. Bu olay hakkında bizim İslami haber sitelerinde yazılan farklı bir hikâye var.

⁵⁸ Ümmet-i İslam, “Suriye’de Yaşayan Çeçen Mücahidler”, <http://www.ummetislam.net/analiz-suriyede-savasan-cecen-mucahidler/>, 20 Kasım 2013, (Erişim Tarihi: 02.05.2015).

Biz Çeçenya'ya gitmek istedik ancak kader böyleymiş ki kendimizi Suriye'de bulduk. Ben o zaman Emir Dokku Ebu Osman (Rahimehullah)'a biat etmiştim. Şimdi de Ali Ebu Muhammed'e biatliyim. Eğer İmarat Kavkaz emiri beni çağırırsa o zaman Muhacir ve Ensar Ordusu emirliğini bırakır ve onun istediği yere giderim".⁵⁹

Araştırmalar sadece bir grup ideolojisinin değil "ait olma" hissini de radikalleşmede önemli bir rol oynadığını göstermektedir.⁶⁰ Bireyler tehlikeli dış dünyaya karşı korunabilecekleri ve ait olabilecekleri aile sıcaklığında bir grup aramaktadırlar. Hatta terörist gruplara katılan bireyler o grubun ideolojisinden daha önce, o gruptan biriyle aidiyet bağı oluşturmaktadırlar.⁶¹ Dinî kisve altındaki terörist gruplar ise üyeleri arasında güçlü bir aidiyet bağı oluşturmada oldukça başarılıdırlar. Bireyler bu tür gruplara dâhil olduktan sonra grubun ideolojisi ve normlarına katı bir şekilde biat etmektedirler.

Yukarıdaki röportajda da açıkça ortaya konduğu üzere Selefilik ve buna bağlı yapılanma içerisinde emirlik müessesesi, taşıdığı ümmetçi özelliğe bağlı olarak uluslar üstü bir hüviyete kavuşmuş ve harekete biat eden militanların istenilen bölgelere doğru akışında önemli bir otorite halini almıştır. Dolayısıyla diğer güdüleyiciler ile birlikte, biat edenlerin mutlak itaati üzerine inşa edilmiş bu yapılanmanın rolü de önemli bir katılım unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁵⁹ ŞİŞANİ, Selahaddin, "Emir Selahaddin Şişani'nin "Ümmet-i İslam" sitesiyle 2015 yılındaki röportajı", Ümmet-i İslam, 31 Mart 2015, (Röportajı Yapan: Cüneyt Asım DURU), <https://kavkazcihad.wordpress.com/2017/12/17/emir-selahaddin-sisaninin-ummet-i-islam-sitesiyle-2015-yilindaki-roportaji/>, (Erişim:17.12.2017).

⁶⁰ Robert Luckabaugh, E. Fuqua, J. Cangemi and C. Kowalski, "Terrorist Behavior and US Foreign Policy: Who is the enemy? Some Psychological and Political Perspectives", *Psychology*, 1997, 34(2), 1-15.

⁶¹ Martha Crenshaw, "The subjective reality of the terrorist: Ideological and psychological factors in terrorism", In R. O. Slater and M. Stohl (Eds.) *Current Perspectives in International Terrorism*, Basingstoke, Hampshire: Macmillan, 1988.

2.4. Beş Yıldızlı Cihat Aforizması

Yıllarca Rusya'ya karşı malları, aileleri ve canları pahasına savaşmış fakat istedikleri başarıyı yakalayamamış, kanun kaçağı durumuna düşmüş, Rus devletinin arananlar listesine alınmış olan Rus kökenli militanlar için Rusya'da savaşmak cazibesini koruyamamıştır. Bu durum onları başka coğrafyalara giderek hedeflerine ulaşmaya itmiştir. Rus devletinin onlara karşı vermiş olduğu sert mücadele, bu militanların Rusya'da dar bir alana sıkışmalarına sebep olmuştur. Şişani'nin şu ifadesi Rusya'yı terk ederek DAEŞ'e katılan militanların bakış açısını anlayabilmek açısından iyi bir çerçeve ortaya koymaktadır:

“Kafkasya'da yaşanan savaşın çok dar bir alana sıkıştığını ve fark edilemediğini düşünen Kafkasyalı savaşçılar bu savaşın artık küçük bir savaş olduğunu idrak ediyorlar. Öte yandan DAEŞ'e katıldıktan sonra ise çok daha geniş bir alanın kontrolünü ele geçirdiklerini düşünüyorlar”.⁶²

Rusya kökenli militanların takınmış oldukları radikal tutum esasen yeni değildir. Burada yeni olan Rusya kökenli militanların kendi toprakları dışındaki sözde “cihat” faaliyetlerine iştirak etmiş olmaları ve özellikle de bu kadar büyük rakamlarla katılmalarıdır.

Zaman içinde DAEŞ'in yükselmesi ile birlikte bu ideolojik eğilim günden güne artmıştır. DAEŞ içerisindeki Rusya kökenli militanlar, “Küresel Cihat Anlayışı” konseptini çok önemsemektedirler. Onların tarafından bugün yalnızca Rusya ormanlarında savaşın sürdürülmesi milliyetçilik ideolojisinin bir tezahürü olarak görülmekte ve bu yüzden de yanlış olduğu tezi savunulmaktadır. Hatta Kafkasya'daki “cihat”, DAEŞ içindeki Çeçenler tarafından eleştirilmeye başlanmıştır. Onlar Suriye'de sürdürülen faaliyetin Beş Yıldızlı Cihat olduğunu iddia etmektedirler. Dolayısıyla, kendileri beş yıldızlı cihat yaparken, Kafkas Emirliği'nin orman içindeki durgun suda yaprak yediğini düşünmektedirler. Bahse konu “Beş Yıldızlı Cihat” anlayışı beş temel unsurdan oluşmaktadır. Şişani'nin ifadelerinden yola çıkarak bu

⁶² Müslim Şişani, *Ibid.*

yıldızların izini sürmek mümkün olabilir:

“Öncelikli olarak DAEŞ içerisinde, Halifenin emrinde savaşmak çok daha prestijli bir olay. DAEŞ Kafkas Emirliğinden çok daha fazla ilgi çekiyor. Bir diğer sebep ise DAEŞ ile birlikte kendilerini dünya sahnesinde görüyorlar. Şişani bu kadar meşhurken kimse Kafkas Emiri'ni tanımak istemez”.⁶³

Şişani'nin⁶⁴ ifadesiyle, Çeçen militanları bu beş yıldızlı cihat faaliyetinin içine çeken her bir yıldız aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- (1) Birinci yıldız: Buradaki savaşın, katılanlara daha yüksek bir prestij ve tatmin imkânı sunması,
- (2) İkinci yıldız: Dünyanın geri kalanının çok da umursamadığı Çeçenistan'daki yerel mücadele yerine küresel sahneye taşınarak daha büyük çaplı bir hizmet yerine getirdiklerine duyulan inanç,
- (3) Üçüncü yıldız: Dünya çapında meşhur hale gelmiş komutanlar emrinde savaşacakları konusundaki inancın cazibesi,
- (4) Dördüncü yıldız: Suriye ve Irak bölgesinde DAEŞ'e katılarak cihat faaliyeti yürütmeleri karşılığında onlara vaat edilen para ve eş gibi dünyevi nimetler,
- (5) Beşinci yıldız: Uğruna savaşacakları kutsal amaçların onlara sağlayacağını telkin ettikleri uhrevi nimetler.

Sonuç olarak, prestijli bir hayata sahip olma hayali, bulacaklarına inandıkları daha iyi bir hizmet imkânı, ünlü komutanlar ile birlikte savaşmak hususunda duydukları haz ve DAEŞ'e katıldıkları takdirde

⁶³ Şişani, *Ibid.*

⁶⁴ Müslim Şişani, “Chechen militants: ‘more prestigious’ to fight for Islamic State”, *Syria direct*, (Röportajı Yapan: J. Paraszczuk,). December 08, 2014b, <https://syriadirect.org/news/chechen-militants-%E2%80%98more-prestigious%E2%80%99-to-fight-for-islamic-state/> , (Erişim: 17.03.2016).

elde edecekleri muhtelif dünyevi ve uhrevi nimetler Kafkas kökenli militanların DAEŞ' e katılımlarında etkili olmaktadır.

2.5. Sosyal Ağlar ve Kişisel İlişkiler

Yapılan araştırmalar terörist gruplara katılmanın en önemli nedenlerinden birinin de artan düzeyde radikalleşmiş davranışlara maruz kalma ve radikalleşmiş bireylerle sosyalleşme olduğuna işaret etmektedir⁶⁵. Bu görüşe göre, terörist gruplara katılım bir anda verilen bir karardan ziyade, bireyleri şiddete yönelten diyalektik bir sürecin sonucudur. Sevilen bir arkadaşın, eşin, sevgilinin, yakının ya da akrabasının DAEŞ'e katılması, bazı durumlarda onunla yakın ilişkilere sahip olan diğer bireylerin de örgüte katılmalarına neden olabilmektedir. Rusya kökenli militanların vakasında da aynı durum geçerlidir. Rusya'da çok sayıda insan arkadaşlık, sevgili veya akrabalık gibi bağlardan dolayı DAEŞ'e katılmak için Levant bölgesine göç etmiştir. Joanna Paraszczuk'un aktardığı Seda Dudurkaeva'nın DAEŞ'e katılma süreci yukarıda anlatılan durumu kanıtlar niteliktedir.⁶⁶

“20 yaşındaki Seda Dudurkaeva geleneksel İslam'ın dışında bir İslami düşünceye sahip olan genç bir delikanlıya gönlünü kaptırmıştı. Nisan 2013'te, sevdiği adam Suriye'de savaşmak üzere ülkeyi terk etti, uygun bir anı kollayan Seda da, onun ardından Suriye'ye gitti... Suriye sınırındayken Seda kameralarda görüntülendi, ancak bundan sonra Seda'yı bir daha gören olmadı. Seda'nın ailesi görevlilerden Seda'nın kaçtığı adama ulaşabilmek için yardım istedi. Görevli Seda'nın kaçtığı adamın kardeşini bulmayı başardı. Kardeşi yardım etmeyi

⁶⁵ Max Taylor and John Horgan, “The Psychological and Behavioural Bases of Islamic Fundamentalism”, *Terrorism and Political Violence*, 2001, 13(4), pp: 37-71.

⁶⁶ Joanna Paraszczuk, “Propaganda & Scandal: The Strange Tale Of Umar Shishani & The Former Head Of Chechnya's Migration Service”, *From Chechnya to Syria: Tracking Russian Speaking Foreign Fighters in Syria*, <http://www.chechensinsyria.com/?p=22838>, November 9, 2014, (Erişim Tarihi: 14.11.2018).

kabul etti ve Suriye'ye gitti. Hem kızı hem de sevdiğini buldu. Onları geri dönmeye ikna etmeye çalıştıysa da, onlar (Rusya'ya) geri dönmeyi reddettiler. Seda, ailesine, kocasıyla İslami usullere göre evlendiğini ve kocası olmadan hiçbir yere gidemeyeceğini belirtiyordu”.

Dine karşı yoğun ilgi de örgüte katılım açısından bir neden olarak karşımıza çıkabilmektedir. Yaffa'nın (2016) aktardığı bu hikâye olayı tüm çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir:

“Oğlu Suriye'ye gitmiş bir kadınla tanıştım. Oğlu Çeçenistan'dan Moskova'ya birkaç yıl önce eczacılık bölümünde okumak için gitmişti. Neredeyse her geceyle annesiyle telefonda konuşurken, o eczacılıktan daha çok dine ilgi gösteriyordu. Son konuşmalarında, oğlu yaklaşan bir sınavından bahsediyordu. (Annesine göre) ‘o çok iyi kalpli ve kibar birisiydi, o tek kelimeyle altın idi’. Bir sonraki gün (oğlu) ortadan kayboldu. İki ay sonra, annesine bir mesaj yazarak Suriye'de olduğunu söylüyordu. Annesine ‘Ben Allah'ın yolundayım’ diye yazıyordu... Birkaç hafta sonra, başka bir Çeçen anneyle iletişime geçip oğlunun Baaj'da Kuzey Irak'ta bir roket saldırısı sonucunda hayatını kaybettiğini bildiriyordu...”⁶⁷

DAES'e katılım sürecine ilişkin bu bilgilere rağmen, yukarıdaki paragrafta anlatılan şahsın öğrencilik döneminde kimlerden (örneğin Vahhabîlerden mi ya da Selefilere mi?), nelerden (sosyal medya, youtube, vb.), nasıl ve ne şekilde etkilendiğine yönelik bir bilgi mevcut değildir. Müslüman gençlerin radikalleşme süreçlerini dört adımda anlatan PET (Danimarka İstihbarat Örgütü Modeli) modeli, bu gençlerin radikalleşme süreçlerinin içine dışarıdan, başka bireyler tarafından çekildikleri⁶⁸ savını ortaya koymaktadır. Diğer kategorilerde anlatılan hikâyelerde de görüldüğü gibi dine yönelik yoğun ilgi de radikal gruplarla

⁶⁷ Yaffa, *Ibid.*

⁶⁸ Tinka Veldhuis, Jørgen Staun, *Ibid.*

ilişkisi olan bireyler tarafından yanlış yönlere kanalize edilebilmektedir.

Kişilerin radikalleşmelerinin kendilerinden kaynaklandığını belirten New York Polis Departmanı (NYPD) modeli ise öz-radikalleşme sürecini radikalleşmeden önceki süreç, arayış, beyin-yıkama ve son olarak cihatçılışma süreçleri olarak dört adımda anlatır.⁶⁹ NYPD modelinden de anlaşılacağı üzere, kişi mevcut kaynaklardan beslenerek öz-radikalleşme doğrultusunda değişime uğramış olabilir. Ancak, kişisel (özel) sebeplerin Rusya kökenli militanların DAES'e katılmalarında önemli bir rol oynadığı oldukça açıktır.

2.6. İletişim/Dijital Teknoloji ve Propaganda Araçlarının Aracı (Mediatör) Etkisi

Hali hazırda dijital çağda yaşıyoruz. Avrupa'da evlerin %81'i internete sahiptir. Toplumun interneti kabul oranı yükseldikçe, terörizm amacıyla interneti kullanmak isteyenler için de fırsatlar artmaktadır. İnternet, teröristlere hedefleriyle iletişim kurma, işbirliği yapma ve onları ikna etme olanağı sağlamaktadır⁷⁰. İnternetin radikalleşme sürecinde önemli bir yeri olduğuna inanılmaktadır.⁷¹ Behr ve diğerlerinin⁷² araştırma sonuçlarına göre internet, kişilerin radikalleşmiş bireylerle ve aynı görüşü paylaşan insanlarla tanışmalarına ve radikal fikirlere sahip bireylerin internet ortamında fikirlerine destek bulmalarına olanak sağlayarak, ya radikalleşmelerine doğrudan sebep olabilmekte ya da radikalleşme sürecini kolaylaştırabilmektedir. Geeraerts⁷³ de gençlerin radikalleşmelerinde "echo rooms" yani "tekrarlama odaları"nın etkisi üzerinde durur. Geeraerts tekrar odalarının radikal gençlerin birbirilerini bulmasına yardımcı olduğuna ve benzer

⁶⁹ Mitchell D. Silber, Arvin Bhatt, *Ibid.*

⁷⁰ Ines von Behr, Anaïs Reding, Charlie Edwards and Luke Gribbon. *Radicalization in Digital Era: The use of the internet in 15 cases of terrorism and extremism*, Rand Corporation, 2013.

⁷¹ Ines von Behr at.al., *Ibid.*

⁷² *Ibid.*

⁷³ Sanne B. Geeraerts, "Digital Radicalization of Youths", *Social Cosmos*, 2012, 3(1), p. 25-32.

fikirlerin tekrarıyla onların radikalleşmelerine olanak sağladığını ileri sürmektedir.

DAEŞ'in hızlı gelişiminin arkasında yatan önemli sebeplerden birisi de sosyal medya üzerinden kitlelere hızlı erişim imkânı sunmasıdır. Çektiği infaz videolarının yanı sıra, Twitter ve Facebook hesaplarından paylaştığı etiket ve fotoğrafların milyonlarca insan tarafından takip ediliyor olması bu yargıyı destekleyen önemli ipuçlarıdır. Bu fotoğraf ve paylaşımlar bir korku ortamı yaratmış ve DAEŞ'in saldırıya geçeceğini bildirdiği yerlerde insanların evlerini, hatta Musul'da olduğu gibi ordu birliklerinin tüm silah ve mühimmatlarını kışlalarında bırakarak kaçmalarına neden olmuştur. Burada örgüt adeta Moğolların veya Timur İmparatorluğu'nun herhangi bir saldırı öncesinde uyguladığı propaganda tekniklerinin güncel bir tipini uygulamakta, önceden hedef bölgelerde dehşet, korku ve panik yaratarak, sonraki faaliyetler için uygun zemin oluşturmaktadır. Bu anlamda sosyal medyayı çok iyi kullanan örgüt çok hızlı bir gelişme göstermiştir.⁷⁴ Bu çerçevede DAEŞ'in lider kadrosu yalnızca modern terörizm yöntemlerini örgüte adapte etmekle kalmamış, aynı zamanda internet tabanlı Twitter, Facebook ve Instagram gibi sosyal ağları da geniş kitlelere ulaşılabilmek için etkin bir şekilde kullanmışlardır.

Dahası, örgüt liderlerinin internette nelerin popüler olduğuna ilişkin sorunsalın kodlarını çözmüş oldukları görülmektedir. Çekmiş oldukları video klipleri virüsler aracılığıyla kolayca yaymışlar ve çok kalabalık kitlelerce izlenmesini sağlamışlardır. Terörist saldırıların en korkunç şekilleri, psikolojik savaş ve tehdit unsurlarıyla birlikte, saldırıların çekimi için seçilen kamera açıları DAEŞ'in etkisini artırmıştır. Zombiler hakkındaki korku filmleri, şiddet içeren video ve Batı'da çok meşhur ve yaygın olan bilgisayar oyunları gibi DAEŞ'in videoları da dünya çapında gençlerin merakını tahrik etmekte⁷⁵ oldukça başarılı olmuştur.

⁷⁴ CNNTÜRK, <http://www.cnnturk.com/haber/turkiye/isid-sosyal-medya>, 2014, (Erişim Tarihi: 05.03.2015).

⁷⁵ Boaz Ganor, *Ibid*, p. 59.

Sosyal medyanın radikal örgütler için potansiyel üye kazanımı açısından etkisini iki ayrı kategoride incelemek gerekmektedir. Birincisi, DAEŞ gibi radikal örgütlerin çok bilinçli bir şekilde sosyal medya ve diğer medya araçlarını kullanmak kaydıyla üye kazanmaya çalışmalarıdır. Bir önceki paragrafta bu husus iyice detaylandırılmıştır. İkinci kategorinin ise radikal örgütlerin organize faaliyetleri ile daha az ilişkisi vardır. Şöyle ki, daha çok muhafazakâr ailelerde yetişmiş, İslam dinine güçlü bir bağ ile bağlı olduğunu hisseden ancak Müslümanların içinde buldukları çatışma ortamlarının bir sonucu olarak ortaya çıkan acı ve gözyaşı gibi durumlara şahitlik eden bireyler, sosyal ya da geleneksel medyada gördükleri bir haber veya bir videodan etkilenerek radikal örgütlerden birine katılmayı bir çözüm olarak görebilmektedirler. Bu bireyler mensup oldukları dini topluluğa böylece hizmet edebileceklerini düşünmektedirler. İkinci kategoriye konu olan bu durum çoğu kez rastgele gerçekleşmektedir. The *Newyorker* gazetesinde yayınlanmış bir makale, youtube gibi geleneksel olmayan medya araçlarının gençler üzerinde bu yöndeki etkisini oldukça net bir şekilde anlatmaktadır:

“Bir öğlen sonrası, köyde az sayıda bulunan dükkânlardan birinin arka odasına oturdum. Oldukça etkileyici, eğitilmiş dükkân sahibi bana bir fincan kahve yaptı ve geçen Haziran Suriye’ye gitmeye çalışan ergen oğlundan bahsetti. Oğlunun Suriye Ordusunda görev yapan bazı askerlerin yaşlı bir adamı döverken çekilmiş olan bir videoyu izlerken gözyaşlarına boğulduğunu görmüş. Oğlu Suriye’deki Müslümanlara yardım etme konusunda kendisinin de sorumluluğunun bulunduğunu anlatmaya başladığını söyledi. Bardağın son damlası, babasının ona buldukları köyde oğlunun sevdiği bir kızla evlenemeyeceğini söylemesi oldu. Dükkân sahibi oğlunun onlardan uzaklaşarak onlardan intikam almak istediğini dile getirdi.”⁷⁶

⁷⁶ Yaffa, *Ibid.*

Bu hikâyede dikkati çeken diğer bir faktör de gençlerin sosyal hayatlarında, aile içinde ya da maddi konularda yaşadıkları problemlerin DAESH'e katılım süreçlerini hızlandırmada rol oynayabildiği hususudur. Bu tür gençler için DAESH'e katılım bir kaçış ya da kurtuluş kapısı olarak görülmektedir. Bazı durumlarda ise intikam duygusu ile örgüte katılımlar olmaktadır. Yukarıdaki hikâyede örneklendirildiği üzere gençler, izlediği videolardan etkilenebildikleri gibi ailelerine tepki olarak da DAESH'e katılmayı seçebilmektedirler.

Bu konuda söylenmesi gereken ikinci bir husus ise Suriye'ye savaşmak için göç eden ya da ettirilen gençlerin kendi aile bireyleri ve arkadaşlarıyla iletişimi tamamen koparmamalarıdır. Telefon gibi oldukça sıradan iletişim araçlarıyla iletişimi sürdürebilmektedirler. Bazı durumlarda örgüte katılmış gençler aile fertlerini ve arkadaşlarını Suriye'ye göç etmeleri ve onlara katılmaları konusunda ikna etmeye çalışmaktadırlar. Suriye'deki Rusya kökenli bir militanın, kardeşi ile olan diyalogları bu konuda önemli bilgiler sunmaktadır:

“Ayrılmadan önce, adamın daha genç olan kardeşi Kur'an okudu ve yeni halifenin eşitlik ve adalet sözü verdiğini belirtti. Kardeşi 'Ben kan ve öldürme gördüm-fakat hepimizin tercih hakkı var ve o da kendi kararını verdi' diye belirtti. 'Ben onu ikna edemedim, o da beni ikna edemedi. O Suriye'deyken, arada bir bana orda mutlu olduğunu ve eve dönmeyeceğini yazardı'. Kardeşi abisinin Suriye'de kahve rengi bir kamuflaj içinde çekilmiş bir fotoğrafını bana göstermek için telefonunu cebinden çıkardı”⁷⁷

Bazı durumlarda ise örgüt üyesi olan yakınları ile iletişim içinde olan bireyler hiçbir zorlama ve davet olmadan bu yakınlarının tesirinde kalarak, Suriye'ye göç edip örgüte katılma kararı verebilmektedirler. Bu da “sosyalleşme etkisi” olarak yorumlanabilir. Bu durum Batı'da birçok araştırmaya da konu olmuştur. Örneğin, Eylül 2016'da Almanya'nın Berlin kentinde yapılan bir görüşme sonucunda Vahhabî

⁷⁷ Yaffa, *Ibid.*

İslam geleneğine bağlı bir camiye sürekli devam eden 20'nin üzerinde gencin Suriye'ye göç ederek DAEŞ'e katıldığı öğrenilmiştir. Ayrıca örgüte katılan her üyenin arkadaşları için bir rol modele, hatta öldüğü takdirde kahramana dönüştüğü ve örgüte katılım için arkadaşlarını da motive ettiği bilgisi edinilmiştir.⁷⁸

Sonuç olarak, bulgularımız sosyal ve geleneksel medyanın radikal örgütlere katılım noktasında bazen doğrudan bazen de aracı bir rol oynadığını göstermektedir. Arkadaş ve kahvehane ortamları, cami cemaatleri ve iletişim kanalları üzerinden devam ettirilen ilişkiler bu ilişkinin taraflarını farklı şekillerde etkileyebilmekte ve çoğu kez radikal bir örgüte üye olmayan tarafların da radikal örgütlere üyeliği ile sonuçlanabilmektedir.

Değerlendirme ve Sonuç

Bu araştırma, Kafkas (Rusya kökenli) militanların, Levant bölgesine göç ederek, DAEŞ'e katılım nedenlerini incelemiştir. DAEŞ'e katılım sebepleri, ilgili web kaynaklarının içerik analizi ve ilgili literatür incelemesi yapılarak araştırılmıştır. Araştırma sonucunda aşağıda sıralanan altı bulgu, Rusya kökenli militanların DAEŞ'e katılmalarının ardındaki nedenler olarak tespit edilmiştir: (1) Rusya'nın *laissez jihad* politikası, (2) Çaresizlik hissi ve zor durumda bulunan Müslümanlara yardım etme düşüncesi, (3) Konjonktürel durum ve Lider (Emir) faktörü, (4) Beş yıldızlı cihat aforizması, (5) Sosyal ağlar ve kişisel ilişkiler, (6) Sosyal medya, dijital teknoloji ve propaganda araçlarının aracılık (mediatör) etkisi.

Sonuçta Orta Doğu'da ortaya çıkan bu ortam, bölge dışındaki ülkelerin kendileri açısından tehdit olarak gördükleri radikal unsurları yakabilecekleri uzak bir atık imha ocağı niteliği taşımaktadır. Bu da bölgedeki çatışma ortamının sürdürülmesinin, içinde yoğun Müslüman nüfusu barındıran özellikle Batılı ülkelere, en azından Suriyeli

⁷⁸ Berlin, Kruezeberg'de bir camii cemaatinden birkaç kişi ile sohbet, Bilal Çıplak (Ulusoy), Eylül 16, 2016.

mülteci hareketleri kendilerini tehdit eder hale gelene kadar uygun bir kamu politikası olarak benimsenmiş olduğunu göstermektedir.

Summary

The goal of this article is to investigate the reasons why Caucasus (Russia origin) fighters join DAESH. Data from multiple sources indicate that around 3000 Caucus origin fighters joined DAESH. Russian language ranked number three among the most spoken languages among the members of DAESH. Furthermore, the preliminary research indicates that the Caucus origin fighters in the organization are placed in some of the top ranks of DAESH, but particularly in the military realm. The research is conducted through an extensive literature review and content analysis of websites related to DAESH. Jihadist websites as well as respectable newspapers, such as *Reuters* and *Newyorkers* and *Hürriyet* provided substantial information and stories regarding the enlistment of Caucus origin fighters to DAESH. Nevertheless, the accuracy of this information was being checked from some other data sources as well, such as the previously written articles, and the remarks of state officials. The research findings indicate at least six significant variables leading Russia origin fighters to join DAESH.

The first one is Russia's "laissez jihad" politics. Laissez Jihad concept refers to Russia's intentional act of meeting with, persuading, and even inciting the Caucus origin fighters that are in the most-wanted list of Russian security officers to leave the Russian soil by providing them a new passport under a new identity. Laissez jihad concept is originated from "laissez passer, laissez pugnare" in Latin language by the authors of this research. "Laissez passer" means "let them go" and "laissez pugnare" means "let them fight." This strategy was rational in that Russia eliminated the threats originating from the presence of Caucus origin fighters towards its own national security by sending them away, to another country. In Russian case, these fighters' were let go to Syria. However, in Syria, Russia had the chance to fight and destroy these fighters, far away from her homeland. This category

of the findings was so important that the article's name, "laissez jihad" was taken from this category.

Another finding of the research was "the sense of helplessness and the idea of helping Muslims in difficult conditions". Muslim youths in many parts of the world feel belonging to the same religious community, in religious terms, the Muslim Ummah. However, being the members of the same community, in Islamic way, also requires feeling the pains of the other fellow Muslims and their love inside. From this perspective, Muslim youths in Caucuses feel helpless and feel the need to do something for the fellow Muslims when they see them in difficult conditions and in pain particularly through social media, such as youtube, and traditional media, such as news in TV and newspapers. The research detects a number of cases that could be categorized as such.

Another important finding of this research is "the conjuncture and Emir (leader) factor". This refers to the situation where the follower obeys the commands of their master or commanders. In Caucus origin fighters' case, these fighters obey the command of their Emir (Master) to join DAESH. Nevertheless, sometimes the deteriorating relations with an Emir in Caucuses in fight against Russia also represent an important pushing factor for Caucus origin fighters to join DAESH.

Another important finding is "five star jihad" aphorism. This aphorism is being used to express why Caucus origin fighters join DAESH abandoning their historical battle ground against Russia. Each reason is given a star by the fighters. The first star is that the fight in Levant for Caucus origin fighters offers "higher levels of prestige and satisfaction." The second star refers to that instead of local struggle in Caucuses, in Levant, the fighters have the chance to fight a global war, and that is "a better service" for the Muslim world. The third star refers to "fighting under the command of world-wide famous commanders. The fourth star refers "worldly bounties" presented to members of DAESH in the "Islamic State." Finally, the fifth star refers to the "the gains in here-after" acquired for fighting for a sacred cause. These are the five stars that motivate the fighters to go and join DAESH.

Also, social networks, such as being the members of the same mosques and same social club as well as individual reasons, such as being in love with someone who is a member of DAESH and being married with a person as such represent another category in our research. Finally, the intermediary role of social media, digital technology and propaganda represent another category.

KAYNAKÇA

Kıtaplar, Kıtap Bölümleri ve Tezler

AWAN, Fatimah, Young People, Identity and the Media: A Study of Conceptions of Self-Identity Among Youth in Southern England, A thesis submitted in partial fulfilment of the requirements of Bournemouth University for the degree of Doctor of Philosophy, October, 2007.

BEHR, Ines Von, Anais Reding, Charlie Edwards and Luke Gribbon, *Luke. Radicalization in Digital Era: The use of the internet in 15 cases of terrorism and extremism*, Rand Corporation, 2013.

CRENSHAW, Martha, "The subjective reality of the terrorist: Ideological and psychological factors in terrorism", In R. O. Slater and M. Stohl (Eds.), *Current Perspectives in International Terrorism*, Basingstoke, Hampshire: Macmillan, 1988.

DAVIS, Eric, *Ideology, Social Class and Islamic Radicalism in modern Egypt*, (S. Arjoman, Dü.) State University of New York, 1984.

GEERAERTS, Sanne B., "Digital Radicalization of Youths", *Social Cosmos*, 2012, 3(1), pp.25-32.

GILLIAT-RAY, Sophie, *Muslims in Britain. An introduction*, Cambridge University Press, 2010

SAGEMAN, Marc, *Understanding Terror Networks*, University of Pennsylvania Press, 2004.

SILBER, Mitchell D. and Arvin Bhatt, *Radicalization in the West: The Homegrown Threat*, NYPD Intelligence Division, New York, 2007.

TAYLOR, Donald M. and Louis Winnifred, "Terrorism and the quest for identity" in Fathali M. Moghaddam and Anthony J. Marsella (Eds.), *Understanding Terrorism: Psychosocial Roots, Consequences, and Interventions*, Washington D.C.: American Psychological Association, 2004.

TAYLOR, Max and John Horgan, "The Psychological and Behavioural Bases of Islamic Fundamentalism", *Terrorism and Political Violence*, 13(4), pp.37-71, 2001.

WEISS, Michael and Hassan Hassan, *ISIS: Inside the Army of Terror (Updated Edition)*, New York Times, March 29, 2016.

VELDHUIS, Tinka and Jørgen Staun, *Islamist Radicalisation: A Root Cause Model*, Netherlands Institute of International Relations Clingendael, Clingendael 7, 2597 VH Den Haag, 2009.

Makaleler, Raporlar ve Röportajlar

BLANCHARD, Christopher M., Carla E. Humud and Mary Beth D. Nikitin, "Armed Conflict in Syria: Overview and U.S. Response", *Report Dated 17 SEP 2014*, Congressional Research Service, The Library of Congress, 101 Independence Ave, SE, Washington, DC, 20540, 2014.

CRENSHAW, Martha, "Current research on terrorism: The academic perspective", *Studies in Conflict & Terrorism*, 1992, 15(1), pp.:1-11.

FELTER, Joseph ve Brian Fishman, "Al- Qa'ida's Foreign Fighters in Iraq: A First Look at the Sinjar Records", *Report, Combating Terrorism Center*, Lincoln Hall, U.S. Military Academy, West Point, NY, 10996, 2007.

FRONTEX (European Border and Coast Guard Agency), *Risk Analysis for 2018*, Risk Analysis Unit Frontex reference number: 2671 / 2018; Warsaw, February 2018.

GANOR, Boaz, "Four Questions on ISIS: A 'Trend' Analysis of the Islamic State", *Perspectives on Terrorism*, , ISSN 2334-3745, 2015, Vol.:9(3), pp.:56-64.

HACKER, Frederick, J., "Crusaders , Criminals , Crazyies: Terror and Terrorism in our Time", 1976'dan aktaran: Sue Mahan and Pamala L. Griset, *Terrorizm in Perspective*, SAGE Publications, Inc., 2013.

HEINKE, Daniel H. ve Jan Raudszus, "German Foreign Fighters in Syria and Iraq", *Selected Works*, 2015, 8(1), pp.:17-21.

LUCKABAUGH, Robert, E. Fuqua, J. Cangemi and C. Kowalski, , "Terrorist Behavior and US Foreign Policy: Who is the enemy? Some Psychological and Political Perspectives", *Psychology*, 1997, 34(2), 1-15.

MURSHED, S. Mansoob and Sarah Pavan, "Identity and Islamic Radicalization in Western Europe", *MICROCON Research Working Paper 16*, August 2009.

RICHARDSON, Frank C. "Psychology and Religion: Hermeneutic Reflections", *Journal of Psychology and Theology*, 2006, 34(3), pp.:232-245, <https://doi.org/10.1177/009164710603400305>.

ŞİŞANİ, Müslim, "Sonradan farklı denklemler oluştu", *Ümmet Bülteni*, (Röportajı Yapan: Yılmaz Bilgen), 24 Eylül 2014a, <http://ummetbulteni.com/el-cezire-cundus-sam-emiri-muslim-siseni-ile-roportaj-yapti/> , (Erişim tarihi: 15.03.2016).

ŞİŞANİ, Müslim, "Chechen militants: 'more prestigious' to fight for Islamic State", *Syria direct*, (Röportajı Yapan: J. Paraszczuk). December 08, 2014b, <https://syriadirect.org/news/chechen-militants-%E2%80%99more-prestigious%E2%80%99-to-fight-for-islamic-state/> , (Erişim: 17.03.2016).

ŞİŞANİ, Selahaddin, "Emir Selahaddin Şişani'nin "Ümmet-i İslam" sitesiyle 2015 yılındaki röportajı", *Ümmet-i İslam*, 31 Mart 2015, (Röportajı Yapan: Cüneyt Asım DURU), <https://kavkazcihad.wordpress.com/2017/12/17/emir-selahaddin-sisaninin-ummet-i-islam-sitesiyle-2015-yilindaki-roportaji/> , (Erişim:17.12.2017).

TERRILL, W. Andrew, "Confronting the 'Islamic State' Understanding the Strengths and Vulnerabilities of ISIS", *Parameters*, 2014, Vol.: 44(3), s.:13-23.

Bırakınız Gitsinler, Bırakınız Savaşınlar (Laissez Jihad):
Kafkasya'dan DAEŞ'e Katılım Nedenleri

TÜRKER, Ahmet Tolga, "Kuzey Kafkasya'da aşırı İslamcılığın yükselişi: Kafkasya Emirliği'nin analizi", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 2013, Cilt 68, No. 3, s.: 141-164.

İnternet Siteleri

AL JAZEERA, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/isid-bir-gunde-zengin-oldu>, 2014, (Erişim Tarihi: 12 Ocak, 2015).

AL JAZEERA, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/isid-neden-hizla-buyudu>, 5 Eylül 2014, (Erişim Tarihi: 25.04.2015).

AP, Bassem MROUE, Chechen in Syria a Rising Star in Extremist Group, <http://www.surecanaliz.org>: <http://www.surecanaliz.org/makale/isidin-cecen-lideri-el-sisani>, 8 Temmuz 2014, (Erişim Tarihi: 23.04.2015).

CNNTÜRK, <http://www.cnnturk.com/haber/turkiye/isid-sosyal-medya>, 2014, (Erişim Tarihi: 5 Mart 2015).

DEMİR, Hilmi, "Türkiye IŞİD'e karşı doğal direncini kaybediyor", *Aljazeera Turk*, <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/turkiye-iside-karsi-dogal-direncini-kaybediyor>, 2016, (Erişim Tarihi: 25 Nisan 2015).

Gazeta.ru, "3000 den Fazla Rus, Teroristler Tarafında Savaşmak İçin Suriye ve Irak'a gitti", *Gazeta.ru*, https://www.gazeta.ru/social/news/2016/11/21/n_9357503.shtml, 2016, (Erişim Tarihi: 14.03.2016).

GÜNALTAY, Ahmet, "El Abadi'yi bekleyen görevler", DW Akademisi, <http://www.dw.de/el-abadiyi-bekleyen-g%C3%B6revler/a-17859335>, 17 Ağustos 2014, (Erişim Tarihi: 02.02.2015).

HÜRRIYET, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/27067516.asp>, 2014, (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2015).

TDV İslâm Ansiklopedisi İnternet sitesi, (2019), <https://islamansiklopedisi.org.tr/cihad>, Erişim: 20.02.2020.

PARASZCZUK, Joanna, "Propaganda & Scandal: The Strange Tale Of Umar Shishani & The Former Head Of Chechnya's Migration Service", *From Chechnya to Syria: Tracking Russian Speaking Foreign Fighters in Syria*, <http://www.chechensinsyria.com/?p=22838>, November 9, 2014, (Erişim Tarihi: 14.11.2018).

TSVETKOVA, Maria, "How Russia allowed homegrown radicals to go and fight in Syria", *Reuters*, <https://www.reuters.com/investigates/special-report/russia-militants/>, 2016a, (Erişim Tarihi: 14.11.2018).

TSVEKTOVA, Maria, "Other radicals allowed to leave Russia", <https://www.reuters.com/investigates/special-report/russia-militants/#sidebar-russia>, 2016b, (Erişim Tarihi: 14.11.2018).

ÜMMET-İ İSLAM, "Suriye'de Yaşayan Çeçen Mücahidler", <http://www.ummetislam.net/analiz-suriyede-savasan-cecen-mucahidler/>, 20 Kasım 2013, (Erişim Tarihi: 02.05.2015).

YAFFA, Joshua, "Chechnya's ISIS Problem", *the New Yorker*, <https://www.newyorker.com/news/news-desk/chechnyas-isis-problem>, 2016, (Erişim Tarihi: 14.11.2018).